

Stan oraz potencjał społeczności lokalnej w zakresie uczestnictwa w kulturze i tworzenia kultury.

Raport z badań zrealizowanych w ramach projektu
„Pociąg Kulturalny – Przystanek Bielsk Podlaski”
dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury ramach programu
Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2016

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2016.

Bielsk Podlaski, 2016

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
1. Metodologia badań.....	4
1.1 Cele diagnozy	4
1.2 Strategia badań	4
1.3 Problemy i pytania badawcze	4
1.4 Metody i techniki wykorzystywane w diagnozie	5
1.4.1 Metody badawcze	5
1.4.2 Metody partycypacyjne	7
2. Wyniki badań	9
2.1 Opinie mieszkańców miasta Bielsk Podlaski na temat kultury	9
2.2 Sposób spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Bielska Podlaskiego	13
2.3 Dostępność wydarzeń i imprez kulturalnych w ocenie mieszkańców Bielska Podlaskiego	21
2.4 Potrzeby kulturalne mieszkańców Bielska Podlaskiego	29
2.5 Instytucje kultury w Bielsku Podlaskim oczami mieszkańców	32
2.6 Ocena działalności Bielskiego Domu Kultury	40
3. Działania partycypacyjne	42
3.1 Konkurs plastyczny „Co można zrobić w domu kultury?”	42
3.2 Kawiarenki obywatelskie	47
3.3 Mur pomysłów	47
3.4 Warsztaty włączające	49
3.5 Skrzynka pomysłów	52

WSTĘP

*„Cywilizacja – to władza nad światem,
A kultura – to miłość do świata”*

Antoni Kępiński

Szanowni Państwo,

Oddajemy w Państwa ręce publikację, która podsumowuje pierwszy etap realizacji projektu „Pociąg kulturalny – Przystanek Bielsk Podlaski”. Projekt realizowany jest dzięki wsparciu ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Dom Kultury + Inicjatywy lokalne 2016”.

Realizacja tego projektu jest dla Bielskiego Domu Kultury ogromnie ważna. Mieliśmy okazję usłyszeć odpowiedzi, nie tylko na pytanie jak jesteśmy postrzegani, ale również co jeszcze możemy zrobić dla lokalnej społeczności. Na ile nasze starania otwierają drogę nowym potencjalnym twórcom i animatorom kultury i jakiego wsparcia oczekują od instytucji kultury. Realizacja projektu była dla nas wyzwaniem, dlatego chciałabym podziękować wszystkim Koleżankom i Kolegom z Bielskiego Domu Kultury za zaangażowanie w jego realizację, za pracę, która niejednokrotnie znacznie przekraczała wymiar ich codziennych obowiązków. Za odwagę zmierzenia się z opiniami Tych, dla których pracujemy. Dziękuję również wszystkim mieszkańcom Bielska Podlaskiego, którzy chcieli się z nami w ramach badania społecznego spotkać, dziękuję za wszystkie opinie, bo każda z nich wzbogaca naszą wiedzę i buduje nowe mosty porozumienia z szeroko rozumianą lokalną społecznością. Mosty kulturowe, które ubogacą naszą wspólną pracę na rzecz Małej Ojczyzny – Bielska Podlaskiego.

Miasto to przestrzeń publiczna, którą Bielski Dom Kultury stara się zapełnić ofertą kulturalną, jesteśmy pewni, że ten projekt otworzy nas na nowe wspaniałe inicjatywy, które będziemy realizować wspólnie z naszymi sąsiadami – mieszkańcami naszego Miasta.

Małgorzata Bil-Jaruzelska

Dyrektor Bielskiego Domu Kultury

1. METODOLOGIA BADAŃ

1.1 CELE DIAGNOZY

Głównym celem projektu badawczego jest diagnoza stanu oraz potencjału społeczności lokalnej w zakresie uczestnictwa w kulturze i tworzenia kultury.

Cele szczegółowe:

W sferze poznawczej projekt diagnostyczny miał dostarczyć informacje o uczestnictwie mieszkańców Bielska Podlaskiego w kulturze, postrzeganiu oferty kulturalnej Bielskiego Domu Kultury oraz potrzebach kulturalnych lokalnej społeczności.

W sferze motywacyjnej projekt diagnostyczny miał aktywizować lokalną społeczność do zwiększenia uczestnictwa w tworzeniu oferty kulturalnej miasta oraz wyłonić grupy społeczne i lokalnych liderów zdolnych do aktywności kulturalnej.

W sferze behawioralnej projekt diagnostyczny miał dostarczyć nowe inicjatywy kulturalne, które będą realizowane przez lokalnych animatorów kultury przy wsparciu Bielskiego Domu Kultury.

1.2 STRATEGIA DIAGNOZY

Diagnoza była realizowana dwutorowo:

1. Badania socjologiczne do celów poznawczych, które realizowały pierwszy cel szczegółowy.
2. Działania partycypacyjne do celów zmotywowania i zaktywizowania mieszkańców miasta do uczestnictwa w działaniach kulturotwórczych (drugi i trzeci cel szczegółowy).

1.3 PROBLEM I PYTANIA BADAWCZE

Na gruncie badań socjologicznych:

- *Jakie postawy w stosunku do szeroko rozumianej kultury przyjmują mieszkańcy Bielska Podlaskiego?*
- *Jakie mieszkańcy miasta mają opinie na temat kultury?*
- *Jak wygląda uczestnictwo mieszkańców Bielska Podlaskiego w kulturze?*
- *Jakie są bariery w dostępie do kultury?*
- *Jak mieszkańcy Bielska Podlaskiego postrzegają ofertę kulturalną Bielskiego Domu Kultury?*
- *Jakie są potrzeby i oczekiwania kulturalne mieszkańców Bielska Podlaskiego?*

Na gruncie działań partycypacyjnych:

- *W jakich obszarach kultury możliwa jest większa aktywność obywateli i instytucji?*
- *Jakie pokłady aktywności społecznej drzemią w mieszkańcach Bielska Podlaskiego?*

- Jakie grupy społeczne można zaktywizować do inicjatyw kulturalnych?
- Na jakie projekty i pomysły kulturalne jest wśród mieszkańców miasta zapotrzebowanie?

1.4 METODY I TECHNIKI WYKORZYSTANE W DIAGNOZIE

1.4.1 METODY BADAWCZE

BADANIA JAKOŚCIOWE

Badania FGI (Focus Group Interview), czyli zogniskowany wywiad grupowy to technika stosowana w badaniach jakościowych, polegająca na przeprowadzeniu przez moderatora dyskusji wśród grupy fokusowej (np. eksperci, klienci) na podstawie wcześniej opracowanego scenariusza. FGI dostarcza informacji nt. subiektywnych ocen badanych, percepcji klienta, jego postaw lub też wiedzy eksperckiej. Rozmowa jest zogniskowana wokół określonego tematu, podczas którego zachodzą procesy grupowe. Uczestnicy nawzajem wpływają na swoje wypowiedzi, opowiadają o swoich doświadczeniach, weryfikują się wzajemnie, wspólnie dochodzą do wniosków. Wywiad grupowy jest procesem twórczym i kreatywnym, przypomina często tzw. "burzę mózgów" na określony temat. Zebrany materiał poddawany jest analizie jakościowej, dzięki której istnieje możliwość poznania interesujących wątków wypowiedzi badanych osób, wzbogaconych wieloma cytatami. Jest punktem wyjścia do opracowania narzędzi do badań ilościowych.

Wywiadem zogniskowanym zostały objęte 4 grupy zróżnicowane pod względem wieku i aktywności społecznej:

- grupa młodzieży szkolnej (przedstawiciele wszystkich szkół średnich w Bielsku Podlaskim)
- grupa lokalnych twórców, artystów oraz animatorów kultury ze środowiska organizacji pozarządowych oraz lokalnych instytucji kultury
- grupa osób pracujących z innymi osobami (nauczyciele, terapeuci, trenerzy, instruktorzy)
- grupa działaczy organizacji pozarządowych, miejscowych radnych oraz urzędników miejskich zajmujących się obszarem kultury

Łącznie w wywiadach zogniskowanych wzięło udział 31 osób.

Wywiady zostały przeprowadzone w terminie 16-19 marca 2016 r., w lokalu Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, ul. Kazimierzowska 5, sala 205

Indywidualny wywiad pogłębiony - IDI (Individual in Depth Interview) to technika stosowana w badaniach jakościowych. Jest to swobodna rozmowa prowadzona przez przygotowanego do tej roli badacza. Spotkanie odbywa się *face to face*, podczas którego badacz poznaje opinie na temat interesujących go zagadnień. W wywiadzie pogłębionym pytania zazwyczaj nie są standaryzowane. Dane zebrane w ten sposób mają charakter indywidualny i stanowią podstawę do rozszerzenia badań, konstruowania uogólnień lub uzupełnienia danych ilościowych. Zebrany materiał poddawany jest analizie jakościowej, dzięki której istnieje możliwość poznania interesujących wątków wypowiedzi badanych osób. Jest punktem wyjścia do opracowania narzędzi do badań ilościowych.

Wywiady zostały przeprowadzone w terminie 28-31 marca 2016 r. i objęły 5 osób, które są lokalnymi twórcami lub animatorami kultury. Pełniły rolę ekspertów dostarczających materiału do dalszych badań oraz porządkujących stan wiedzy o kulturze w Bielsku Podlaskim.

BADANIA ILOŚCIOWE

Badania PAPI (Pen and Paper Interview) - bezpośredni wywiad twarzą w twarz przy użyciu tradycyjnych narzędzi badawczych w postaci papierowej ankiety. Jest to technika badań ilościowych, która polegała na wypełnieniu kwestionariusza ankiety przez ankietowanych, którzy nawiązują bezpośredni kontakt z respondentem (face-to-face). Narzędziem badawczym jest standaryzowany kwestionariusz ankiety, który zawiera identyczną listę pytań wraz z kafeterią odpowiedzi. Ankietowani zadają pytania oraz osobiście wypełniają kwestionariusze zgodnie z podaną odpowiedzią. Dzięki obecności ankietownika, respondent miał możliwość zadania pytań, rozwiania wątpliwości.

Ankieta audytoryjna - technika badań ilościowych, polegająca na samodzielnym wypełnieniu kwestionariusza ankiety przez respondentów zgromadzonych w pomieszczeniu, stanowiącym audytorium (np. w sali konferencyjnej, w sali wykładowej lub szkolnej, w kinie, itp.) Wszystkie badane osoby mają zagwarantowaną anonimowość udziału w badaniu - wypełnione ankiety osobiście zbierane są przez badacza sprawującego pieczę nad prawidłowym przebiegiem badania, służącego pomocą w razie pytań uczestników spotkania.

Badania CAWI (Computer Assisted Web Interview) - wywiad przeprowadzany za pośrednictwem internetu jest nowoczesną i bardzo szybko rozwijającą się techniką badawczą. Realizacja badania odbywa się przy pomocy ankiety umieszczonej na stronach www, lub linka do ankiety wysłanego drogą mailową. Ankieta działa we wszystkich popularnych przeglądarkach internetowych. Każdy z respondentów otrzymuje indywidualny kod dostępu, który umożliwia wejście na stronę internetową zawierającą ankietę, wypełnienie jej i wysłanie do bazy danych. Ankieta internetowa gwarantuje respondentom pełną anonimowość, gdyż nie wymaga osobistego kontaktu, ani wykorzystywania danych osobowych umożliwiających identyfikację respondenta.

Badania ilościowe zostały przeprowadzone na próbie 310 osób – mieszkańców Bielska Podlaskiego. Dobór próby badawczej miał charakter kwotowy, a kwotami, które były zmienną kontrolowaną w badanej próbie były takie cechy demograficzne jak wiek i płeć osób badanych.

Rozkład próby badawczej ze względu na cechy demograficzne przedstawia się następująco:

	Populacja mieszkańców Bielska Podlaskiego			Liczebność próby			
	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni	
<18	4945	2422	2523	<18	57	27	30
19-30	4050	1927	2123	19-30	48	23	25
31-40	3822	1858	1964	31-40	45	22	23
41-50	3288	1714	1574	41-50	39	20	19

51-60	4504	2412	2092	51-60	54	29	25
>60	5640	3271	2369	>60	67	39	28
łącznie	26249	13604	12645	łącznie	310	160	150

Tabela 1. Źródło: Baza Danych Lokalnych GUS za 2014 rok, opracowanie własne

Podstawą badania ilościowego były badania PAPI, w ramach których przeprowadzono 210 wywiadów. Dopełnieniem próby badawczej była ankieta audytoryjna przeprowadzona wśród młodzieży szkolnej (57 ankiet audytoryjnych) oraz CAWI – jako dopełnienie próby badawczej – 43 wywiady.

1.4.2 METODY PARTYCYPACYJNE

Kawiarenki obywatelskie - jest metodą nastawioną na dialog. Jest to nieformalne spotkanie, gdzie ok. 8-10 uczestników dyskutuje między sobą na ważny dla nich temat. Nie jest to metoda, która służy do osiągnięcia porozumienia czy podjęcia decyzji. W czasie dyskusji obowiązuje 6 podstawowych zasad, których powinni przestrzegać uczestnicy:

- otwartość – słuchaj i szanuj inne punkty widzenia
- akceptacja – powstrzymuj się od oceny
- ciekawość – próbuj zrozumieć racje innych, a nie przekonywać ich do swoich racji
- odkrycia – kwestionuj przyjętą wiedzę i szukaj nowych informacji
- szczerość – mów o tym, co jest dla ciebie osobiście ważne
- zwięzłość – mów szczerze i z głębi serca, ale nie przedłużaj bez potrzeby

Mur pomysłów – metoda terenowa polegająca na ustawieniu w atrakcyjnej i popularnej wśród mieszkańców przestrzeni miejskiej tablicy, muru oraz zachęcaniu przechodniów do dzielenia się swoimi pomysłami dotyczącymi inicjatyw kulturalnych. Pełni również funkcję promocji projektu i partycypacji społecznej.

Skrzynka pomysłów – skrzynka umieszczona w Bielskim Domu Kultury. Zachęcała uczestników wydarzeń i imprez organizowanych w okresie marzec-maj w siedzibie BDK do dzielenia się pomysłami na nowe inicjatywy z zakresie zagospodarowania czasu wolnego.

Konkurs plastyczny – dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych „Co można robić w domu kultury”. 3 grupy wiekowe przedszkole, klasy 1-3 i klasy 4-6. Dzieci rysują prace, w których wyrażają siebie w kulturze. Rozstrzygnięcie konkursu i wręczenie nagród – podczas prezentacji diagnozy i ogłoszenia konkursu na inicjatywy kulturalne.

Metoda kuli śnieżnej – instruktorzy BDK pracujący z grupami wprowadzali uczestników swoich grup w tematykę projektu, mówili o możliwościach, jakie daje projekt dla osób chcących zaangażować się w tworzenie kultury w Bielsku Podlaskim. Następnie prosili uczestników, aby spotkali się z osobami ze swego kręgu znajomych i przekazali im informację taką jak sami usłyszeli, pozyskali kontakt, zaprosili na spotkania partycypacyjne lub inne formy udziału. Pozyskane w ten sposób osoby dalej przekazują informacje wśród swoich znajomych poszerzając zakres oddziaływania i pozyskując kolejne osoby.

Media społecznościowe – utworzono wydarzenie w mediach społecznościowych a następnie zaproszono osoby do dzielenia się swoimi potrzebami i oczekiwaniami w zakresie spędzania czasu wolnego oraz pomysłami na konkretne działania.

Warsztaty włączające – zorganizowano grupowe zajęcia dla młodzieży i seniorów prowadzone metodami aktywizującymi, których celem było zmotywowanie wspomnianych grup do uczestnictwa w tworzeniu oferty kulturalnej.

2. WYNIKI BADAŃ

2.1 OPINIE MIESZKAŃCÓW MIASTA NA TEMAT KULTURY

Prowadzone badania jakościowe i ilościowe miały na celu poznanie opinii mieszkańców Bielska Podlaskiego na temat kultury w ogóle oraz subiektywnych spostrzeżeń ich miejsca w tej kulturze. W trakcie realizacji wywiadów zogniskowanych oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych w wypowiedziach rozmówców pojawiło się rozróżnienie na kulturę tzw. wysoką, w skład której wchodziłyby takie dziedziny sztuki jak malarstwo, opera, teatr i jest ona traktowana jako kultura elitarna oraz kulturę popularną, masową, której elementem są festyny, jarmarki, kino, koncerty muzyki rozrywkowej.

„...Ludzie nie chcą korzystać z możliwości obcowania z kulturą wysoką, bo jest dla nich za trudna, nie rozumieją, jak już, to wolą się bawić na festynach, zabawach...”

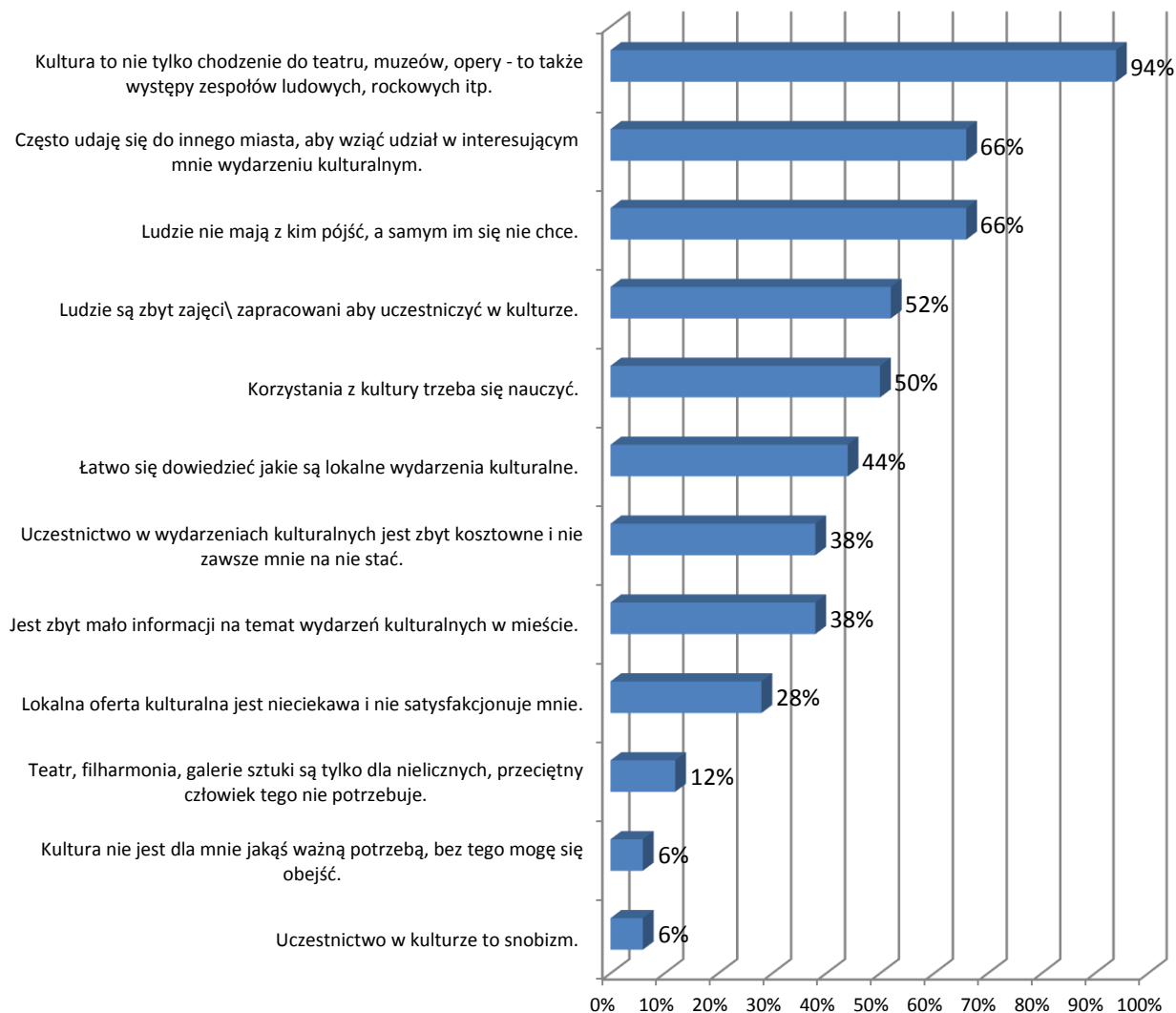
„...Dla niektórych kultura to tylko teatr, galeria, opera. Ale przeciętnie to nawet wyjście do restauracji i spotkanie się ze znajomymi to już ludzie mówią, że kultura...”

Z badań ilościowych wynika, że mieszkańcy Bielska Podlaskiego postrzegają kulturę w tym szerszym znaczeniu. 94% respondentów uważa, że kultura to nie tylko teatr, opera, muzeum, ale również koncerty muzyki rozrywkowej, festyny i występy zespołów ludowych. 12% osób badanych uważa wręcz, że teatry, filharmonie i galerie sztuki nie są potrzebne, przeciętny człowiek potrafi się bez nich obejść i są jedynie dla nielicznych. Jedynie 6% respondentów skłania się ku wąskiemu interpretowaniu kultury, traktując uczestnictwo w niej jako wyraz snobizmu. Jednocześnie badani są zdania, że uczestnictwo w kulturze wymaga odpowiedniego przygotowania intelektualnego, poświęcenia własnego czasu, oraz odpowiedniego zaangażowania finansowego. Dokładnie połowa Bielszczan (50%) uważa, że uczestnictwa w kulturze trzeba się nauczyć, jest to element socjalizacji, podobnie jak inne postawy i zachowania społeczne. 52% respondentów wskazuje na ograniczenia czasowe w korzystaniu z kultury i konieczność zaangażowania czasu, aby z kultury korzystać, a 38% wskazuje na wagę finansowego aspektu uczestnictwa w kulturze. Opinie te mogą wskazywać na pewne bariery dostępu do kultury mieszkańców naszego miasta.

28% respondentów ocenia lokalną ofertę jako nieciekawą, ale aż 66% często udaje się poza miejsce swego zamieszkania, aby uczestniczyć w interesujących ich wydarzeniach kulturalnych, do których prawdopodobnie nie mają dostępu w swojej miejscowości. Dwóch na trzech ankietowanych (66%) wskazuje na społeczny i integracyjny aspekt korzystania z kultury i zgadza się ze stwierdzeniem, że ludzie sami nie chcą chodzić na wydarzenia kulturalne i jeśli nie mają towarzystwa, rezygnują z uczestnictwa w kulturze.

Opinia mieszkańców miasta na temat dostępności do informacji o wydarzeniach kulturalnych jest podzielona. 44% respondentów uważa, że łatwo jest się dowiedzieć jakie są lokalne wydarzenia kulturalne, ale 38% uważa, że informacji o lokalnych wydarzeniach kulturalnych jest zbyt mało.

Opinie mieszkańców Bielska Podlaskiego na temat kultury

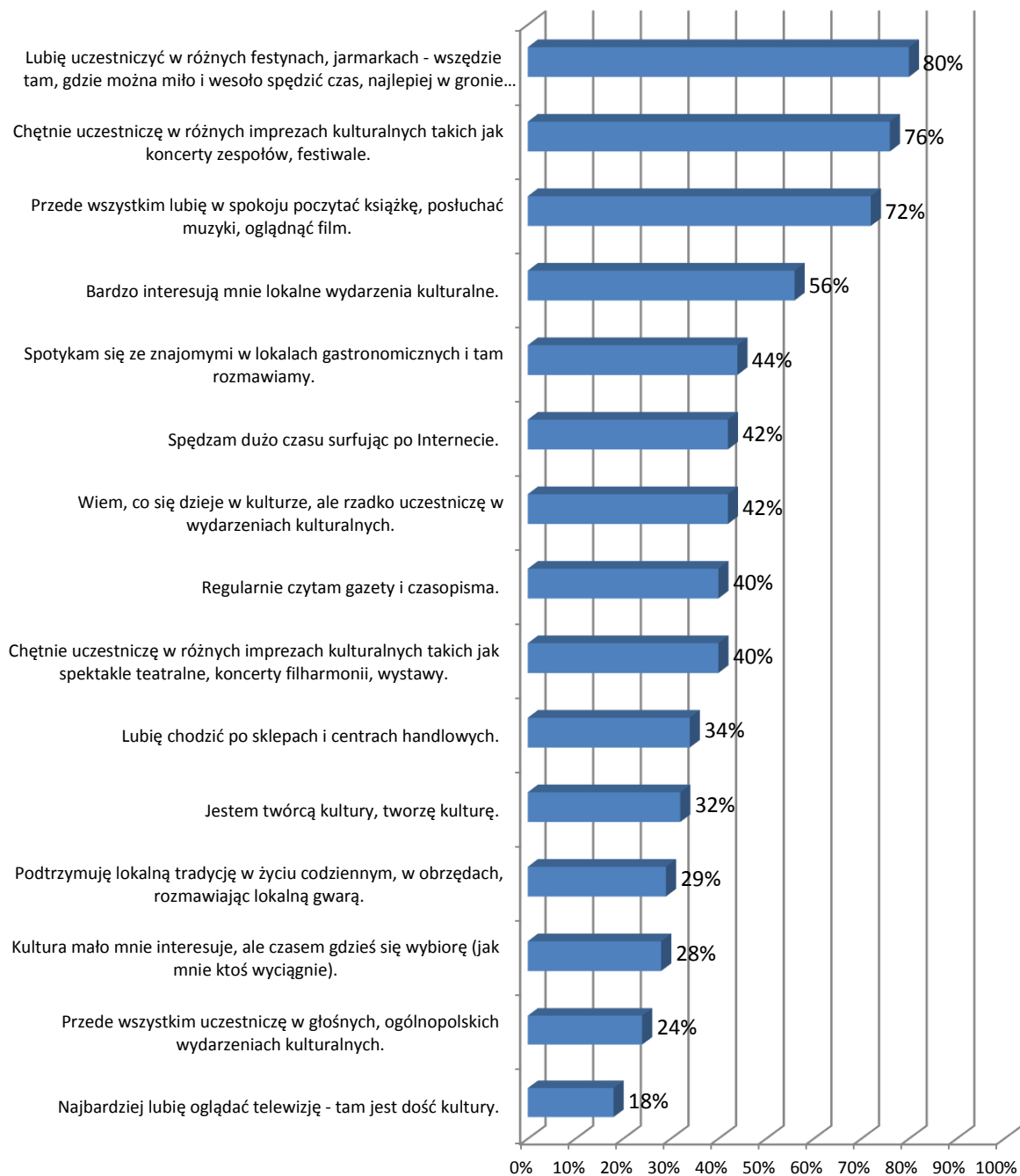

Wykres 1. Badania własne

W dalszej części badania starano się poznać, jak respondenci widzą swoją osobę jako użytkownika kultury. Analiza uzyskanych wyników wskazuje na „towarzyskie” uczestnictwo w kulturze jako najbardziej popularny wśród Bielszczan sposób uczestnictwa w kulturze. Jest to przede wszystkim uczestnictwo wspólnie ze znajomymi i rodziną w wydarzeniach i imprezach, gdzie można miło i wesoło spędzić czas, typu festyny i jarmarki (80%). Jest to luźna, niezobowiązująca i niewymagająca zaangażowania forma uczestnictwa w kulturze, która jednocześnie jest respondentom dobrze znana, stanowiąca element stałych, rutynowych czynności, prosta w odbiorze. Jest elementem kultury ludowej.

(...) W Bielsku przeważa kultura ludowa, bo to wynika ze struktury społecznej. Nie mamy w Bielsku potrzeb uczestnictwa w kulturze wysokiej, bo nie mamy mieszczaństwa. Uczestnictwo w kulturze wysokiej jest charakterystyczne dla mieszczaństwa. (...) Tu mamy ludność pochodzenia chłopskiego, więc i potrzeby kulturalne są związane z kulturą ludową (...)

Uczestnictwo mieszkańców Bielska Podlaskiego w kulturze - opinie mieszkańców

Wykres 2. Badania własne

76% respondentów deklaruje uczestnictwo w koncertach i festiwalach muzycznych. 72% badanych osób uczestniczy w kulturze w sposób zindywidualizowany: czytając książkę, słuchając muzyki lub oglądając film. Świadczy to o potrzebie dostosowania form korzystania z kultury do indywidualnych, osobistych zainteresowań. Taka forma uczestnictwa w kulturze jest stosunkowo mało problemowa i usuwa znaczną część barier w korzystaniu z kultury (finansowych, związanych z terminami i czasem wolnym, a nawet związanych z motywacją).

(...) „Nie chce mi się ubierać, przygotowywać, wychodzić z domu i szukać znajomych, żeby obejrzeć film w kinie. Wolę wrzucić go na komputer”(...).

42% respondentów uczestniczy w kulturze w sposób wirtualny, korzystając z Internetu, a 34% - spędzając wolny czas w centrach handlowych, będąc na zakupach. Jest to zachowanie charakterystyczne zwłaszcza dla grupy osób młodszych (do 30 roku życia) i odzwierciedla zmiany społeczne ukierunkowane na konsumpcjonizm i informatyzację procesów.

56% osób deklaruje, że bardzo interesują je lokalne wydarzenia kulturalne, a 24% wskazuje, że stara się uczestniczyć przede wszystkim w dużych, ogólnopolskich wydarzeniach kulturalnych.

Mieszkańcy Bielska Podlaskiego są przywiązani do lokalnej tradycji. 29% uważa, że uczestniczy w tworzeniu i podtrzymywaniu lokalnej kultury, zwłaszcza z obszaru kultury mniejszości narodowych poprzez użytkowanie w życiu codziennym oraz obrzędach lokalnej gwary.

Prawie co piąty respondent (18%) uważa, że w telewizji jest dość kultury i jego zaangażowanie w uczestnictwo w kulturze ogranicza się do oglądania telewizji. 32% osób ankietowanych uważa się z kolei za twórców kultury. Jest to wysoki odsetek zważywszy na konieczność angażowania swoich różnorodnych zasobów w tworzenie kultury. Respondenci jednak rozumieją tu definicję twórcy kultury bardzo szeroko, podobnie jak szeroko rozumieją samo pojęcie słowa kultura. Nie chodzi więc tu jedynie o tworzenie dzieł sztuki (malarze, pisarze, rzeźbiarze, aktorzy), ale również tworzenie kultury poprzez uczestnictwo w warsztatach, nauczanie i przekazywanie treści kulturowych czy nawet zamieszczanie tych treści w Internecie. Rozszerzając definicję twórcy kultury, niektórzy respondenci uczestnicząc w obrzędach kulturalnych, podtrzymując lokalną tradycję i obrzędowość, a nawet uczestnicząc w spotkaniach towarzyskich i wymieniając między sobą pewne treści – również traktują siebie jako twórców kultury.

28% respondentów zgadza się z poglądem, że kultura w zasadzie mało ich interesuje, a uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych jest wynikiem oddziaływania innych osób.

2.2 SPOSÓB SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU PRZEZ MIESZKAŃCÓW BIELSKA PODLASKIEGO

Zmienną determinującą w dużym stopniu uczestnictwo w kulturze jest ilość i sposób spędzania wolnego czasu.

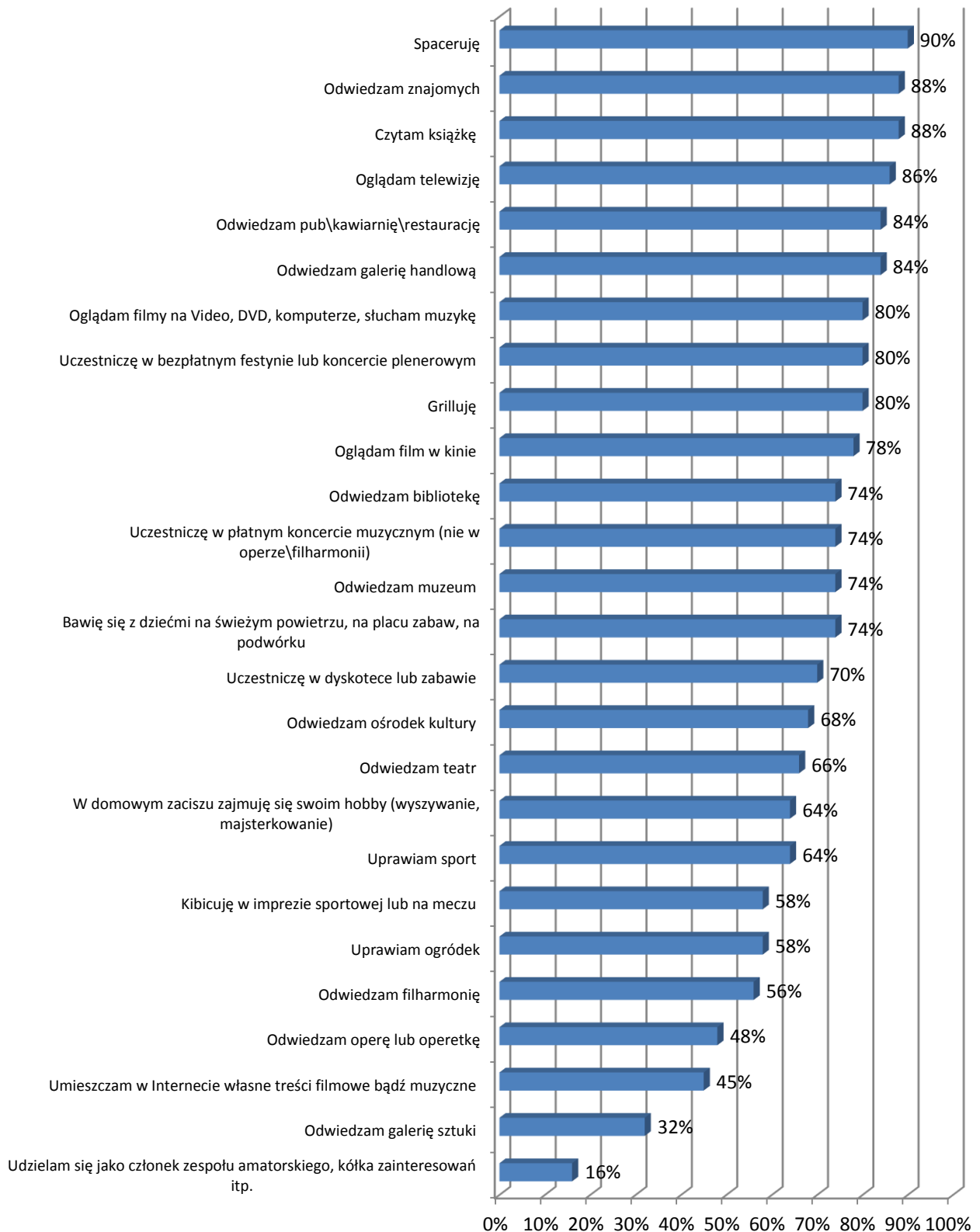
„...Jesteśmy zabiegani, mamy mało czasu. Dom, praca, rodzina i tak w kółko. (...) Jak już jest chwila wolnego to albo myślimy, jak tu nadrobić zaległości w swoich codziennych sprawach, albo chcemy po prostu odpocząć (...), nic nie robić. A na kulturę to jednak czasu wolnego trzeba trochę wygospodarować.”

„...Uczymy się w szkole i uczymy w domu i na nic innego nie ma już czasu. Są lekcje, zajęcia dodatkowe (...). Też związane z nauką. Przychodzę ze szkoły i odrabiam lekcje, uczę się.”

Opnie wyrażone przez rozmówców w trakcie badań jakościowych odzwierciedlają wyniki badań ilościowych. W czasie wolnym respondenci zajmują się głównie czynnościami nie związanymi z kulturą. 90% pytanym osób w ciągu ostatniego roku spacerowało w czasie wolnym, 88% odwiedzało znajomych, 88% czytało książki a 86% oglądało telewizję. 84% osób w ciągu ostatnich 12 miesięcy odwiedziło restaurację lub pub, tyle samo odwiedziło przynajmniej raz galerię handlową. 80% respondentów przynajmniej raz w ciągu roku uczestniczyło w grillu, tyle samo słuchało muzyki lub oglądało film na komputerze, DVD. Wszystkie te czynności mają kilka cech wspólnych: są to czynności w dużym stopniu zindywidualizowane, nie wymagające wcześniejszego przygotowania się, mało angażujące czas i środki finansowe, łatwe w dostępie i zazwyczaj realizowane w przestrzeni prywatnej respondenta. Dopiero na dalszych miejscach znalazły się takie formy spędzania wolnego czasu, które w większym stopniu angażują czasowo, finansowo i które wymagają przebywania w przestrzeni publicznej. Są to często czynności związane z uczestnictwem w kulturze. 80% respondentów uczestniczyło w bezpłatnym koncercie plenerowym lub festynie i jest to dopiero ósma pod względem popularności czynność wykonywana przez mieszkańców Bielska Podlaskiego w wolnym czasie (pierwsza w zakresie aktywności kulturalnej). 78% respondentów przynajmniej raz w ciągu roku była na seansie filmowym, po 74% respondentów przynajmniej raz w ciągu roku odwiedziło bibliotekę, muzeum, uczestniczyło w płatnym koncercie.

Z drugiej strony 68% badanych osób nie było nigdy lub odwiedza rzadziej niż raz w roku galerię sztuki, 52% nie było w operze lub operetce, 44% - w filharmonii, 34 % nie odwiedziło w ciągu roku teatru, a 32% - ośrodka kultury. 84% respondentów nie było w ciągu ostatniego roku zaangażowanych w aktywne formy uczestnictwa w kulturze (udział w warsztatach, kołach zainteresowań, pracach zespołów muzycznych itp.).

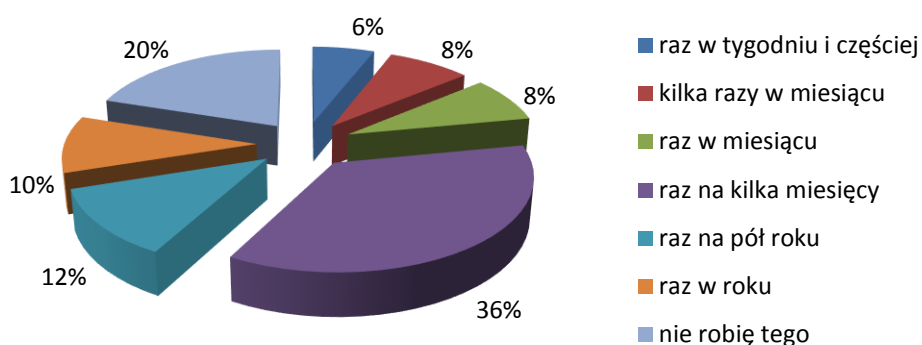
Czynności wykonywane przez mieszkańców Bielska Podlaskiego w ciągu ostatniego roku

Wykres 3. Badania własne

W sferze deklarowanej aktywności kulturalnej najbardziej powszechnym sposobem spędzania wolnego czasu jest uczestnictwo w bezpłatnych, plenerowych koncertach oraz festynach. 6% respondentów deklaruje, że przynajmniej raz w tygodniu uczestniczy w takim wydarzeniu, 8% - że kilka razy w miesiącu, kolejne 8% - że raz w miesiącu. 36% uczestniczy w plenerowym festynie raz na kilka miesięcy, 12% - raz na pół roku, 10% - raz w roku. 20% respondentów nie uczestniczy w tego typu wydarzeniach.

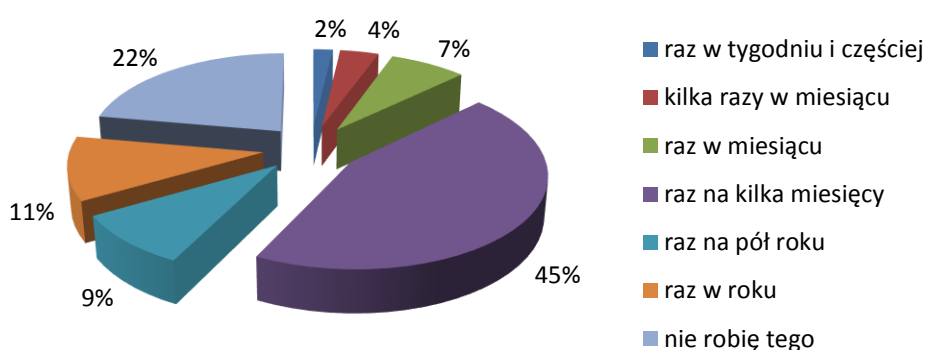
Częstotliwość uczestnictwa w bezpłatnym koncercie plenerowym lub festynie

Wykres 4. Badania własne

Drugim pod względem popularności sposobem spędzania czasu z obszaru kultury jest uczestnictwo w seansie filmowym w kinie. Prawie połowa (45%) respondentów raz na kilka miesięcy odwiedza kino, 9% - raz na pół roku, a 11% - raz w roku. 11% respondentów odwiedza kino przynajmniej raz w miesiącu.

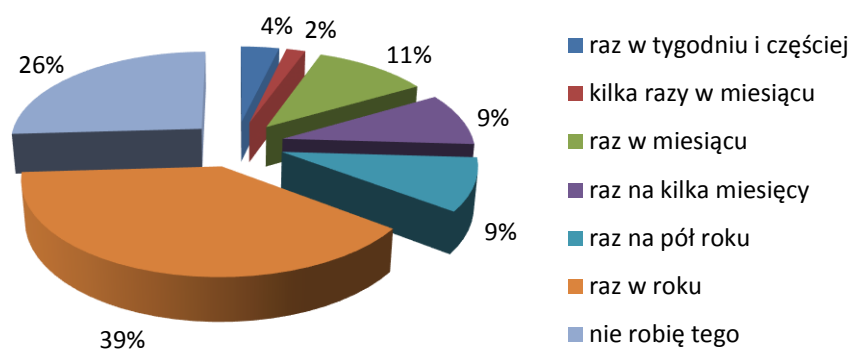
Częstotliwość odwiedzin kina

Wykres 5. Badania własne

Popularnym sposobem spędzania wolnego czasu wśród Bielszczan jest uczestnictwo w płatnym koncercie muzycznym. 74% badanych osób deklaruowało uczestnictwo w takim wydarzeniu kulturalnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 39% respondentów uczestniczy w takim wydarzeniu raz do roku. Prawdopodobnie barierą w częstszym braniu udziału w takich imprezach jest ich koszt (płatny charakter) oraz konieczność wyjazdu poza miejsce zamieszkania. W bezpłatnych koncertach plenerowych Bielszczanie biorą bowiem udział częściej (36% raz na kilka miesięcy). Jest też stałe grono wielbicieli muzyki, którzy deklarują, że przynajmniej raz w miesiącu uczestniczą w takich koncertach. Takich osób jest 17%.

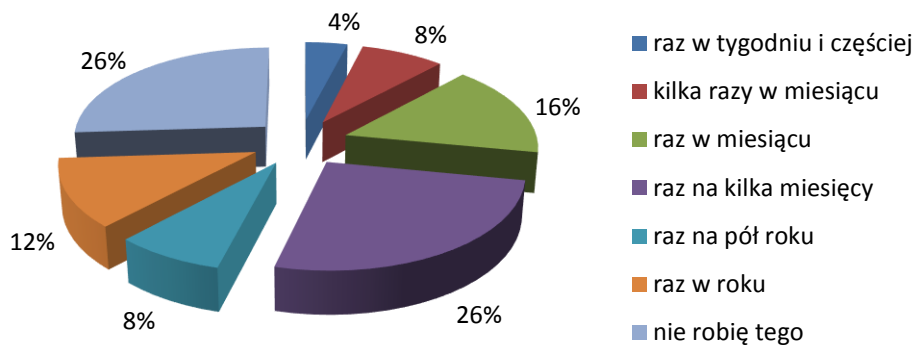
Częstotliwość uczestnictwa w płatnym koncercie muzycznym

Wykres 6. Badania własne

Popularną formą spędzania wolnego czasu w deklaracjach mieszkańców Bielska Podlaskiego jest odwiedzanie biblioteki. Co czwarta osoba (26%) robi to regularnie co kilka miesięcy, a 28% raz w miesiącu lub częściej. Analiza danych z obszaru czytania książek w wolnym czasie wskazuje, a połączenie ich z tymi danymi umożliwia wysunięcie hipotezy, że Bielszczanie w większości czytają książki wypożyczone w bibliotece, choć biblioteka w swojej ofercie ma też wydarzenia i imprezy kulturalne jedynie pośrednio związane z książką.

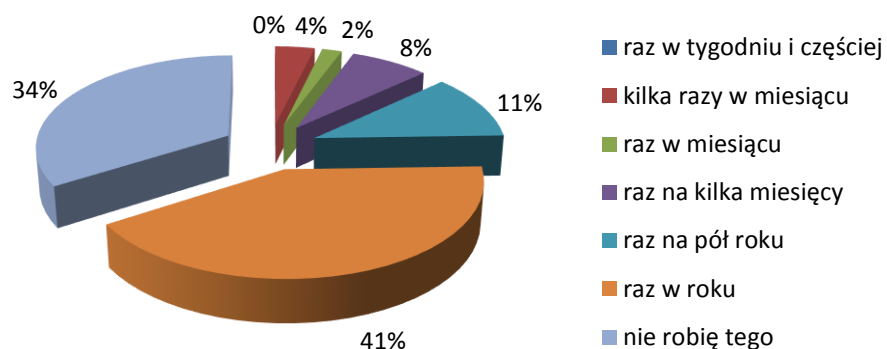
Częstotliwość odwiedzania biblioteki

Wykres 7. Badania własne

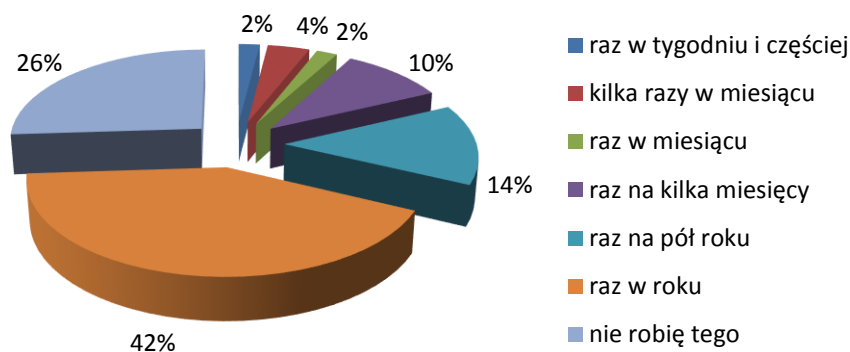
Deklarowana przez Bielszczan częstotliwość odwiedzin muzeum i teatru jest podobna. Największy odsetek respondentów deklaruje korzystanie z tych instytucji raz w roku (41% teatr i 42% muzeum). Muzeum jest dla mieszkańców Bielska Podlaskiego bardziej dostępną instytucją kultury niż teatr. W przypadku muzeum 26% respondentów w ciągu roku nie było w takiej placówce kulturalnej, w przypadku teatru jest to już 34%. Barię w częstszym dostępie do teatru może być brak takiej instytucji repertuarowej w Bielsku Podlaskim. Spektakle teatralne są wystawiane sporadycznie przez przyjezdne profesjonalne grupy teatralne oraz miejscowe amatorskie zespoły. Muzeum z kolei jest instytucją, która w Bielsku Podlaskim ma swoją siedzibę i jego atrakcje są bardziej dostępne mieszkańcom miasta.

Częstotliwość odwiedzania teatru

Wykres 8. Badania własne

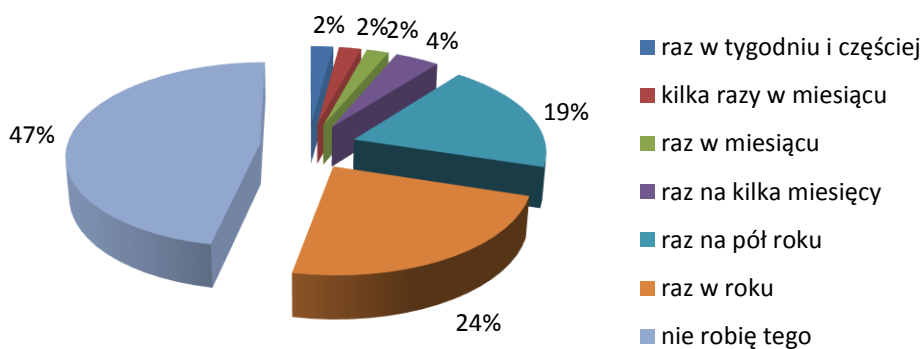
Częstotliwość odwiedzania muzeum

Wykres 9. Badania własne

W deklaracjach sposobu spędzania wolnego czasu poprzez uczestnictwo w kulturze mieszkańców Bielska Podlaskiego najchętniej wypadają takie formy jak: odwiedziny filharmonii, opery oraz galerii sztuki. Są to dziedziny kultury zaliczane powszechnie do tak zwanej kultury wysokiej.

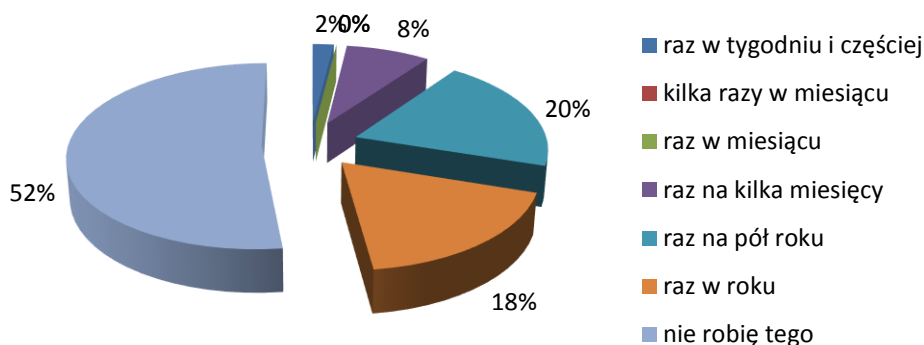
Częstotliwość odwiedzania filharmonii

Wykres 10. Badania własne

Prawie połowa (47%) respondentów nie odwiedza filharmonii, a z pozostałej połowy, która była w filharmonii w ciągu ostatniego roku – 24% zdarzyło się to tylko raz.

Częstotliwość odwiedzania opery

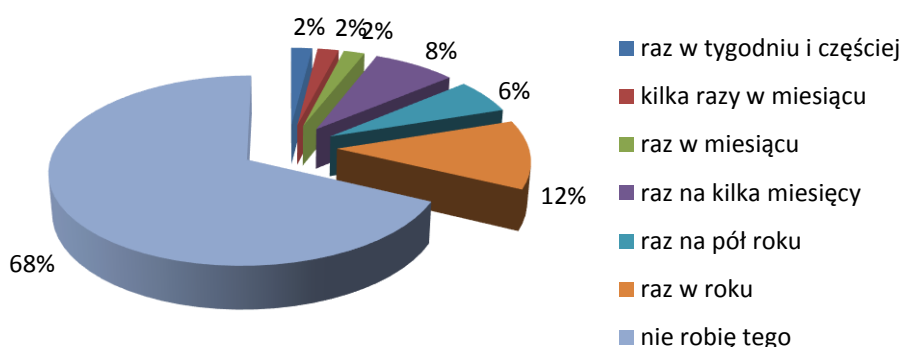
Wykres 11. Badania własne

Więcej niż połowa (52%) respondentów w ciągu ostatniego roku nie było w operze, a kolejne 18% odwiedziło ją raz. Częstotliwości wizyt w operze sprzyja fakt powstania nowego gmachu Opery i Filharmonii Podlaskiej, który cieszy się sporym zainteresowaniem Bielszczan.

(...) W Bielsku pojawiła się jakaś taka moda na operę. Ludzie jeżdżą do Białegostoku na zakupy, do galerii, a przy okazji też do opery. A może też i nie przy okazji, bo to chodzi o to, żeby się pokazać, pochwalić, że byłem w operze. Część to pewnie jedzie tylko raz, żeby zobaczyć ten budynek, ściany, scenę (...) Ale przynajmniej w operze byli (...)

Co piąty (20%) badany deklarował, że odwiedza operę raz na pół roku, a 8%, że raz na kilka miesięcy, czyli prawdopodobnie ogląda wszystkie premierowe przedstawienia.

Częstotliwość odwiedzania galerii sztuki

Wykres 12. Badania własne

Zdecydowanie najmniejszą popularnością cieszy się spędzanie wolnego czasu w galerii sztuki. 68% badanych osób nie było w galerii sztuki w przeciągu roku lub nigdy w życiu. 12% odwiedziło galerię sztuki raz.

2.3 DOSTĘPNOŚĆ WYDARZEŃ I IMPREZ KULTURALNYCH W OCENIE MIESZKAŃCÓW BIELSKA PODLASKIEGO

W badaniu sprawdzono stan wiedzy mieszkańców miasta o wydarzeniach i imprezach kulturalnych oraz ich ustosunkowanie do ilości i częstotliwości występowania tych wydarzeń. Respondenci wskazywali, jakiego rodzaju wydarzeń i imprez kulturalnych jest za mało, jakiego za dużo, a jakich imprez według nich nie ma w ogóle. Analiza kategorii odpowiedzi „nie ma w ogóle” pozwala na sformułowanie dwóch wniosków: (1) mieszkańcy Bielska Podlaskiego nie są dostatecznie dobrze poinformowani o imprezach i wydarzeniach kulturalnych w ich mieście; (2) są pewne kategorie imprez, których w Bielsku Podlaskim rzeczywiście nie ma. Co piąty (22%) badany twierdził, że nie ma w Bielsku Podlaskim festiwali teatralnych. W 2015 roku w Bielsku Podlaskim odbyły się co najmniej 3 festiwale i przeglądy teatralne: Przegląd Amatorskich Zespołów Teatralnych AFISZ, Festiwal Teatralny ODE o randze międzynarodowej z 5 spektaklami teatralnymi oraz Ogólnopolski Festiwal Sztuk Komediiowych Teatrów Amatorskich „Decha” z 7 spektaklami teatralnymi. 18% uważa, że w Bielsku Podlaskim nie ma zajęć warsztatowych z obszaru teatru. 22% respondentów uważa, że w Bielsku Podlaskim nie są organizowane żadne zajęcia warsztatowe dla rodziców z dziećmi (takie zajęcia realizuje np. Muzeum Podlaskie Oddział w Bielsku Podlaskim). 14% respondentów nie ma informacji o koncertach rockowych, które systematycznie odbywają się w Bielsku Podlaskim z inicjatywy lokalnego lokalu gastronomicznego oraz w ramach imprez plenerowych (Pożegnanie Lata, Dni Bielska Podlaskiego). Respondenci ci uważają jednak, że koncertów rockowych nie ma w ogóle. 16% respondentów uważa, że nie ma w ogóle koncertów uznanych gwiazd. Podobnie 16% nie posiada żadnej wiedzy na temat występów kabaretów i uważa, że takich wydarzeń nie ma. Prawie połowa badanych osób (45%) zauważyła, że w Bielsku Podlaskim nie ma w ogóle spektakli operowych i operetkowych.

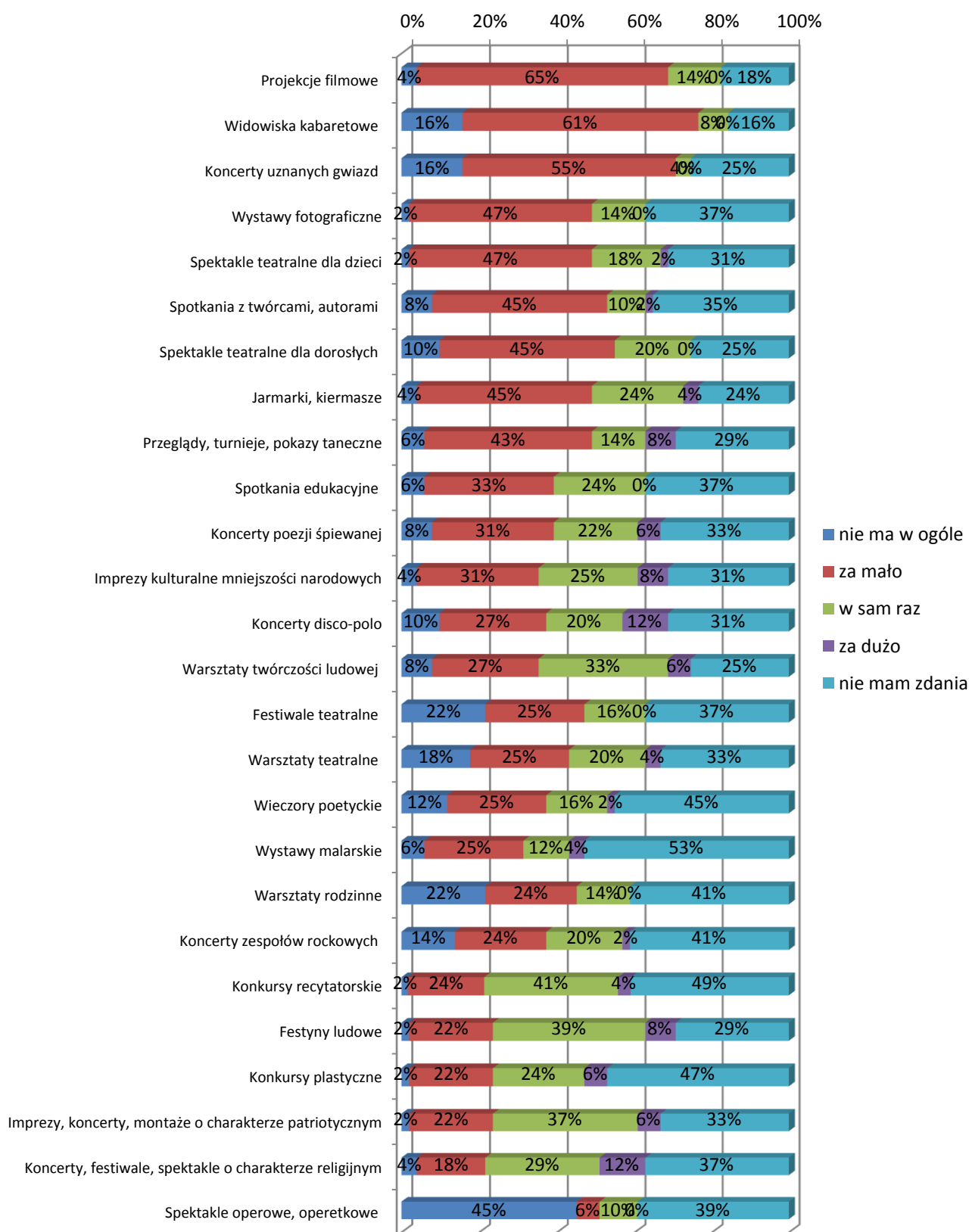
Interesujących obserwacji dostarcza analiza kategorii odpowiedzi „za mało”. Okazuje się, że mieszkańcy Bielska Podlaskiego wiedzą, że pewne wydarzenia i imprezy kulturalne odbywają się, ale ich częstotliwość nie zadowala znacznej części mieszkańców Bielska Podlaskiego. Do takich imprez i wydarzeń możemy zaliczyć: projekcje filmowe (65% respondentów uważa, że jest ich za mało), widowiska kabaretowe (61% uważa, że jest ich za mało), koncerty uznanych gwiazd (55%), spektakle teatralne dla dzieci (47%) i dorosłych (45%), wystawy fotograficzne (47%), kiermasze, jarmarki (45%), spotkania z twórcami, autorami (45%), przeglądy, turnieje i pokazy taneczne (43%).

Są też kategorie wydarzeń kulturalnych, których częstotliwość występowania mieszkańcy oceniają dobrze, jako wystarczająco często pojawiające się. Do takich wydarzeń zaliczamy: festyny ludowe (39%) i warsztaty twórczości ludowej (33%), konkursy recytatorskie (41%) i plastyczne (24%), imprezy o charakterze patriotycznym (37%) oraz o charakterze religijnym (29%). We wszystkich wymienionych imprezach odsetek odpowiedzi „w sam raz” przewyższał odsetek odpowiedzi „ma mało” i „nie ma w ogóle” analizowanych łącznie.

Znikomy odsetek rozmówców wskazywał, że imprez i wydarzeń kulturalnych jest za dużo, chociaż są imprezy, które mają swoich przeciwników. Do takich imprez możemy zaliczyć koncerty disco-polo (12% respondentów uważa, że jest ich za dużo w Bielsku Podlaskim), koncertów, wydarzeń o charakterze religijnym (12%) oraz festynów ludowych (8%) i imprez kulturalnych mniejszości narodowych (8%).

Znaczna grupa respondentów (średnio 30%) nie miała wiedzy lub nie chciała wyrazić własnego zdania o częstotliwości występowania danej imprezy kulturalnej. Dotyczy to zwłaszcza wystaw malarskich – ponad połowa (53%) respondentów nie ustosunkowała się do częstotliwości tego typu wydarzeń kulturalnych w ich rodzinnym mieście. Prawie połowa ankietowanych nie chciała się ustosunkować do ilości takich wydarzeń jak: konkursy recytatorskie (49%), konkursy plastyczne (47%), wieczory poetyckie (45%).

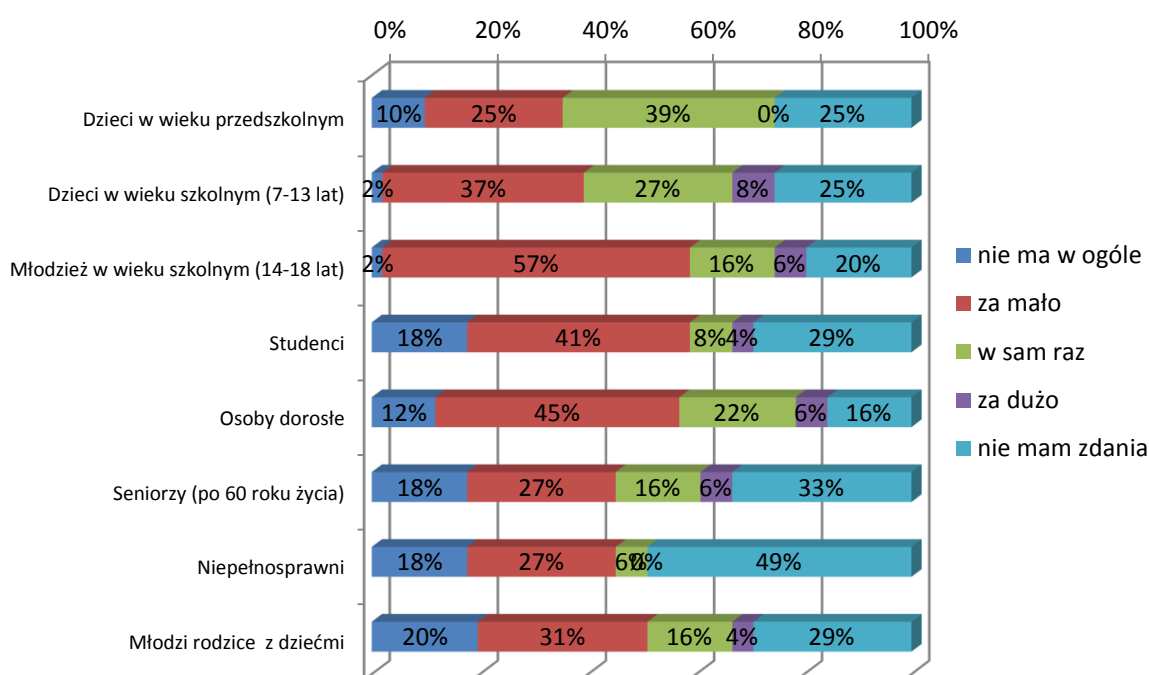
Ilość wydarzeń i imprez kulturalnych w ocenie mieszkańców

Wykres 13. Badania własne

Pytani o dostępność oferty kulturalnej dla różnych grup odbiorców respondenci wskazywali, że różnice są istotne. Są grupy odbiorców, do których oferta kulturalna w Bielsku Podlaskim jest skierowana w większym stopniu oraz takie grupy odbiorców, które są mniej zauważane przez twórców i animatorów kultury. Co czwarty respondent zauważył, że nie ma oferty kulturalnej skierowanej konkretnie do: studentów (18%), seniorów (18%), osób niepełnosprawnych (18%) oraz młodych rodziców z dziećmi (20%). Z kolei oferty kulturalnej skierowanej do młodzieży szkolnej w wieku 14-18 lat jest w opinii respondentów za mało (uważa tak ponad połowa badanych, a dokładnie 57%). 41% osób badanych uważa, że za mało jest imprez kulturalnych skierowanych do studentów, a 45% że do osób dorosłych. Respondenci uważają, że oferta kulturalna jest kierowana w większości do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym i przedszkolnym. 39% badanych osób uważa, że dzieci w wieku przedszkolnym mają wystarczającą ilość imprez i wydarzeń kulturalnych skierowanych do nich, a 27% uważa podobnie o grupie dzieci w wieku szkoły podstawowej.

Dostęp do oferty kulturalnej różnych grup odbiorców w opinii mieszkańców Bielska Podlaskiego

Wykres 14. Badania własne

Istotnie statystycznie różnice pojawiają się w podziale badanej grupy ze względu na wiek. Zasadą jest, że poszczególne grupy wiekowe w większym stopniu postrzegają ofertę kulturalną

jako nieskierowaną do ich grupy wiekowej i defaworyzowaną w działaniach kulturalnych w porównaniu z oceną oferty skierowanej do innych grup wiekowych.

Stąd też 49% osób badanych nie zajęło stanowiska na temat oferty skierowanej do osób niepełnosprawnych.

Mieszkańcy Bielska Podlaskiego zostali też poproszeni o wskazanie czynników, które mają wpływ na ich uczestnictwo w kulturze. 86% respondentów wskazało na atrakcyjność oferty kulturalnej jako główny czynnik decydujący o uczestnictwie w wydarzeniach kulturalnych. Jest to zewnętrzny czynnik znajdujący się poza kontrolą mieszkańców Bielska Podlaskiego, na który w oczach mieszkańców wpływ mają instytucje i organizacje zajmujące się kulturą. 80% respondentów przy podejmowaniu decyzji o uczestnictwie w wydarzeniach kulturalnych bierze pod uwagę własne zainteresowania. Innymi słowy, są skłonni uczestniczyć w tych wydarzeniach kulturalnych, które są zgodne z ich zainteresowaniami. Dla 80% respondentów decydujące jest towarzystwo innych osób, zachęta ze strony znajomych. Istotnym czynnikiem wpływającym na uczestnictwo Bielszczan w kulturze jest termin wydarzenia kulturalnego (78%). Jednocześnie trudno jest na podstawie zebranego materiału w badaniach jakościowych wskazać jednoznacznie na konkretne terminy, kiedy wydarzenia kulturalne miałyby większą frekwencję, a kiedy mniejszą. Istotną zmienną jest w tym przypadku przynależności do określonej grupy wiekowej, zawodowej, społecznej.

(...) Takie filmy albo inne jakieś warsztaty, to powinny być w czasie lekcji. Bo później to trzeba odrabiać lekcje, uczyć się, zrobić coś w domu (...)

(...) Najlepszym terminem do skorzystania z oferty kulturalnej jest termin popołudniowy, po pracy, obiedzie (...)

(...) Zbyt mało jest wydarzeń kulturalnych w weekendy, kiedy ludzie mają wolne, mogą wspólnie, całą rodziną wyjść i zintegrować się kulturalnie. Bo w ten weekend to naprawdę nie ma co zrobić z dziećmi (...)

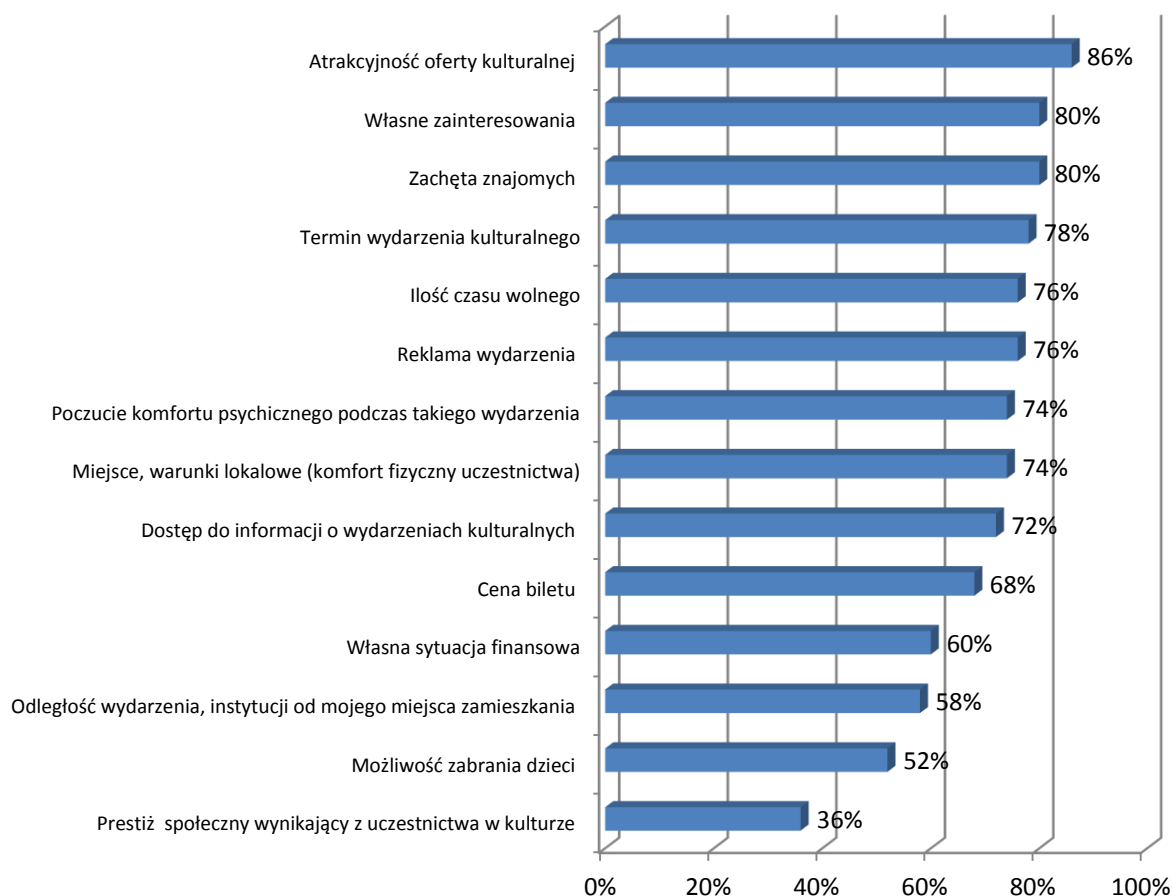
Ta przynależność do pewnej grupy wiekowej, zawodowej i społecznej determinuje też ilość wolnego czasu, który ma duży wpływ na uczestnictwo w kulturze. 76% badanych osób uważa, że ilość czasu wolnego wpływa na ich aktywność kulturalną. Choć w trakcie wywiadów pogłębionych i zogniskowanych często pojawiały się inne zdania:

(...) Jeśli młodzież teraz nie ma czasu, żeby się zaangażować, to kiedy? Później będzie coraz więcej obowiązków, coraz więcej nauki, inne dziedziny życia wejdą w grę. (...) To jest wymówka tylko taka, często stosowana, że nie mam czasu pójść do teatru czy kina. I już jestem usprawiedliwiona (...)

(...) To nie tak, że brak czasu i nie mogę iść do kina, czy gdzieś indziej, na zajęcia. To jest kwestia ułożenia sobie tego odpowiednio i czas zawsze się znajdzie (...).

Innym istotnym elementem wpływającym na uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych jest reklama wydarzenia. Uważa tak 76% badanych osób. Ważne, choć często niedoceniane przez animatorów kultury jest poczucie komfortu psychicznego i fizycznego podczas wydarzenia kulturalnego (po 74%). Ten komfort fizyczny oglądania wydarzenia to zwłaszcza warunki techniczne, sala, fotele, scena, urządzenia i przyrządy. Dopiero na dalszym miejscu są warunki finansowe takie jak cena biletu (68%) oraz własna sytuacja finansowa (60%). Dla 58% respondentów istotnym czynnikiem warunkującym uczestnictwo w kulturze jest odległość od miejsca zamieszkania, a dla 52% możliwość zabrania dzieci. Zaledwie 36% wskazuje na prestiż społeczny jako czynnik warunkujący uczestnictwo w kulturze.

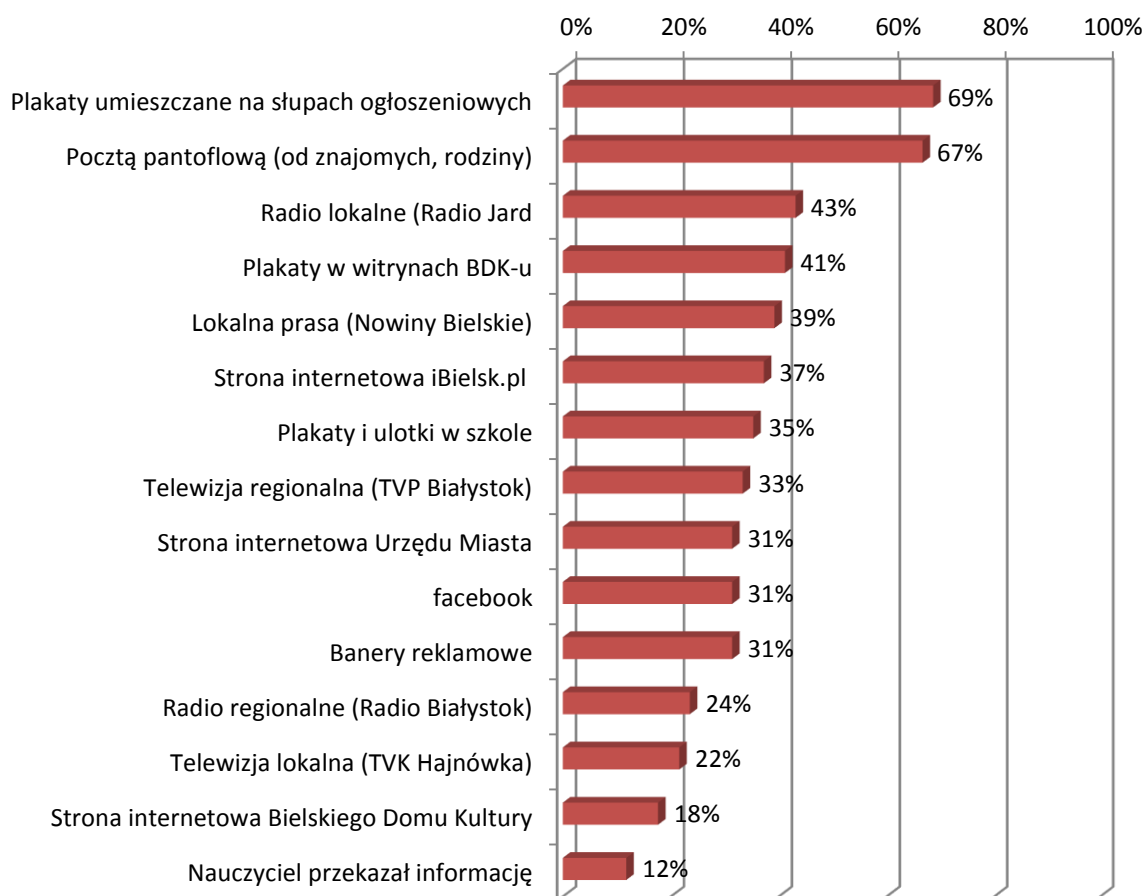
Czynniki decydujące o uczestnictwie mieszkańców Bielska Podlaskiego w kulturze

Wykres 15. Badania własne

Jednym z ważnych czynników mających wpływ na uczestnictwo w kulturze mieszkańców Bielska Podlaskiego jest reklama wydarzenia kulturalnego (78%) oraz dostęp do informacji o wydarzeniu kulturalnym (72%). Respondenci zostali poproszeni o wskazanie źródeł informacji o wydarzeniach kulturalnych.

Źródła informacji o wydarzeniach kulturalnych w Bielsku Podlaskim

Wykres 16. Badania własne

Na podstawie wskazań respondentów możemy wyróżnić dwa główne źródła informacji o wydarzeniach kulturalnych: plakaty umieszczane na słupach ogłoszeniowych (69% osób czerpie z tego źródła informacje o wydarzeniach kulturalnych) oraz poczta pantoflowa, czyli informacja, która jest przekazywana przez znajomych, rodzinę (67%). 43% respondentów czerpie informację o wydarzeniach kulturalnych z lokalnego radia, 41% z plakatów wywieszanych w witrynach BDK-u, 39% z lokalnej prasy, a 37% z portalu internetowego iBielsk.pl. Interesujące jest to, że 35% respondentów czerpie informację o wydarzeniach kulturalnych z plakatów i ulotek w szkole. Biorąc pod uwagę, że uczniowie stanowili ok. 16% badanej populacji, wskazania na plakaty i ulotki w szkole pochodzą w większym stopniu od respondentów, którzy nie są uczniami. Analiza grup wiekowych pokazuje, że prawdopodobnie są to rodzice, którzy przychodzą do szkoły po swoje dzieci. Zastanawiające jest to, że zaledwie 18% respondentów wskazało stronę internetową Bielskiego Domu Kultury jako źródło informacji o wydarzeniach kulturalnych w Bielsku Podlaskim. Należy wnioskować, że znajomość strony internetowej, którą prowadzi BDK, wśród mieszkańców Bielska Podlaskiego jest niska i wymaga działań promocyjnych. Ważniejszym źródłem informacji o wydarzeniach

kulturalnych jest portal społecznościowy (31%). 12% respondentów czerpie informacje o wydarzeniach kulturalnych od nauczycieli. Okazuje się, że na to źródło informacji o kulturze wskazuje 76% wszystkich badanych uczniów. Uczniowie wręcz oczekują, że szkoła będzie również wypełniała funkcję kulturotwórczą i informowała o wydarzeniach kulturalnych:

(...) Najlepiej by było, gdyby szkoła albo nauczyciel zorganizował wyjście do kina. (...) Skąd mamy wiedzieć co się dzieje? Nauczyciele wiedzą i niech przekazują to uczniom, informują. Od nauczycieli dowiadujemy się różnych rzeczy, wiedzy, to i to mogliby nam przekazywać (...).

2.4 POTRZEBY KULTURALNE MIESZKAŃCÓW BIELSKA PODLASKIEGO

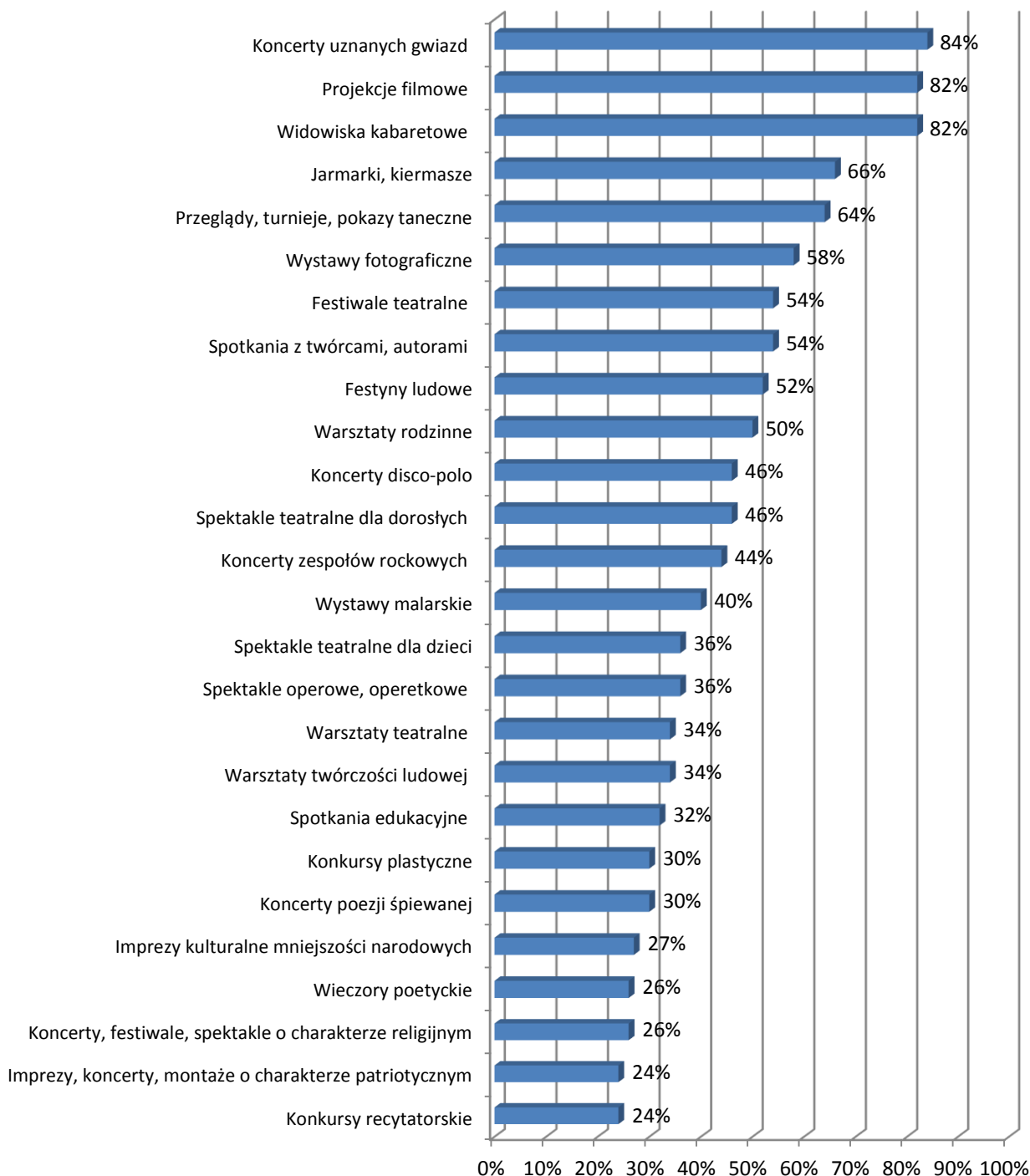
Mieszkańcy Bielska Podlaskiego zostali poproszeni o wyrażenie chęci uczestnictwa w zaproponowanych imprezach i wydarzeniach kulturalnych. Otrzymane wyniki są potrzebami kulturalnymi mieszkańców miasta na poziomie deklaratywnym. Wyniki te w dużej mierze korespondują z oceną ilości i częstotliwości występowania imprez i wydarzeń kulturalnych (wykres. 13). Mieszkańcy miasta wyrażają w ten sposób logiczną konsekwencję konstatacji braku lub zbyt małej liczby imprez kulturalnych w postaci wyrażenia chęci uczestnictwa w nich, lub odwrotnie: chęć uczestnictwa w danej imprezie lub wydarzeniu kulturalnym powoduje, że mieszkańcy miasta postrzegają częstotliwość jej występowania jako zbyt małą, nie zaspakajającą ich aktualnych potrzeb kulturalnych.

84% respondentów z chęcią uczestniczyłoby w koncercie uznanych gwiazd, po 82% w projekcjach filmowych oraz widowiskach kabaretowych. Przypomnijmy, że były to kategorie wydarzeń kulturalnych, których ilość respondenci ocenili jako niewystarczającą: za niewystarczającą częstotliwością organizacji koncertów uznanych gwiazd opowiedziało się łącznie 71% respondentów, za niewystarczającą częstotliwością projekcji filmowych - 69%, a za niewystarczającą częstotliwością występów kabaretów - 77%. Są to trzy główne imprezy i wydarzenia kulturalne, które odpowiadają na potrzeby zdecydowanej większości mieszkańców Bielska Podlaskiego. W dalszej kolejności, z wynikiem ponad 60% wskazań chęci uczestnictwa, znajdują się jarmarki i kiermasze (66%) oraz przeglądy i pokazy taneczne (64%). Przypomnijmy, że prawie połowa (49%) respondentów wskazała, że tych właśnie wydarzeń nie ma lub jest ich za mało w ofercie kulturalnej.

Wysoki deklaracyjny wskaźnik uczestnictwa w imprezie osiągnęły również: wystawy fotograficzne (58%), festiwale teatralne (54%), spotkania z twórcami i autorami (54%), festyny ludowe (52%) i warsztaty rodzinne (50%).

Najniższy deklaracyjny wskaźnik uczestnictwa osiągnęły natomiast: konkursy recytatorskie (24%), imprezy o charakterze patriotycznym (24%), wieczory poetyckie (26%), imprezy o charakterze religijnym (26%), imprezy kulturalne mniejszości narodowych (27%) oraz koncerty poezji śpiewanej i konkursy plastyczne (po 30%).

Deklaracja uczestnictwa mieszkańców Bielska Podlaskiego w imprezach i wydarzeniach kulturalnych

Wykres 17. Badania własne

Należy zwrócić uwagę, że są to zachowania deklaratywne. Respondent określa, że zachowa się w podany sposób, jednak część respondentów w momencie wystąpienia danej sytuacji nie

podejście deklarowanych zachowań. Zachowania na poziomie deklaracyjnym są zazwyczaj obciążone czynnikiem psychogennym, który powoduje rozbieżności w zachowaniach rzeczywistych w porównaniu z zachowaniami deklarowanymi. Stąd też należy się spodziewać, że rzeczywiste uczestnictwo w wyżej wymienionych wydarzeniach i imprezach kulturalnych będzie niższe, nawet przy wyeliminowaniu wielu zewnętrznych barier ograniczających dostęp do kultury.

2.5 INSTYTUCJE KULTURY W BIELSKU PODLASKIM OCZAMI MIESZKAŃCÓW

W trakcie wywiadów pogłębionych oraz fokusów rozmówcy podkreślali, że kultura w Bielsku Podlaskim to nie tylko Bielski Dom Kultury, ale również inne instytucje prowadzone przez samorząd oraz organizacje pozarządowe.

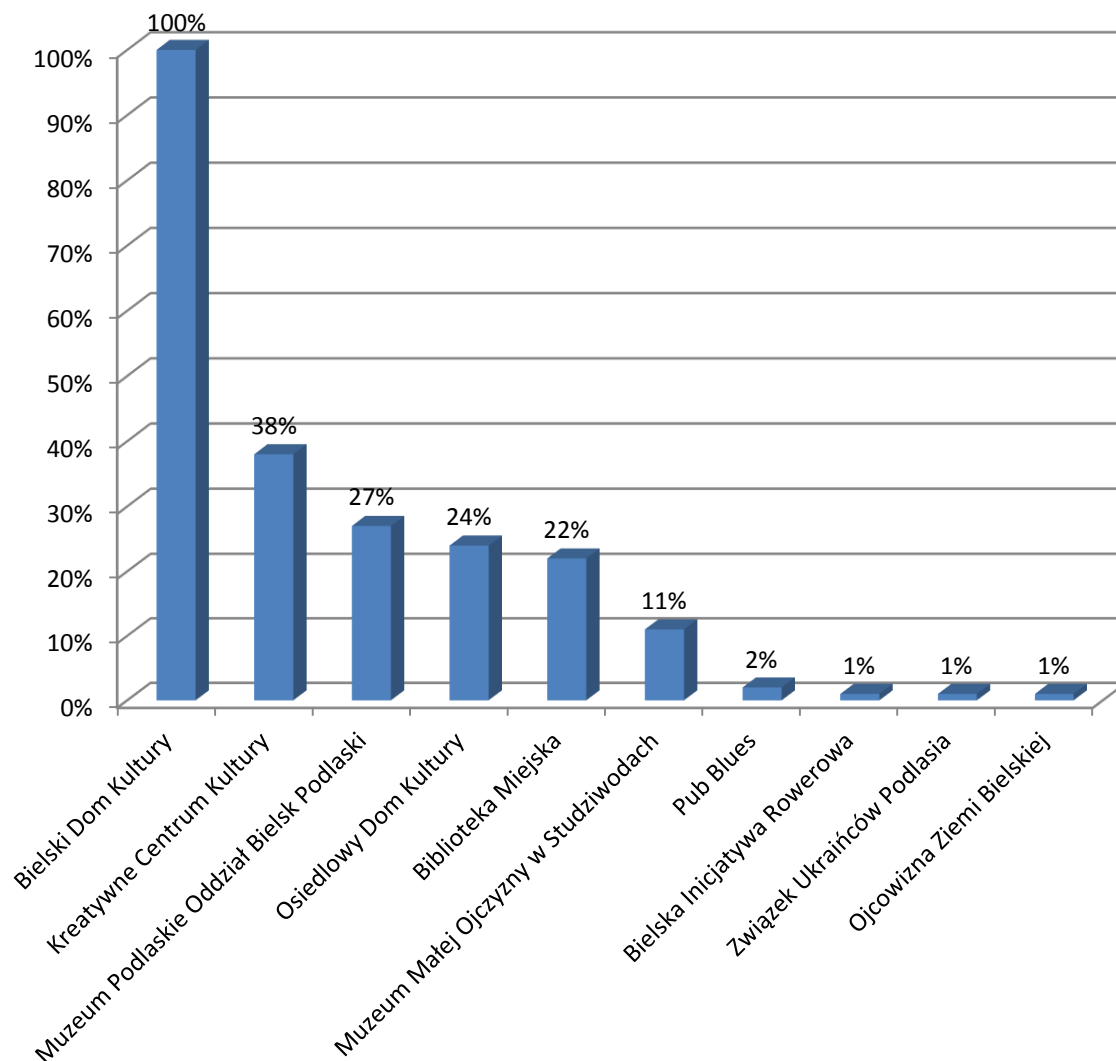
(...) W Bielsku Podlaskim istnieje kilkanaście organizacji pozarządowych, które statutowo zajmują się kulturą, robią warsztaty, organizują koncerty, festiwale, jakieś przeglądy (...) Ale też biblioteka, w której tyle się dzieje i ratusz podobnie. To też instytucje kultury (...)

(...) U nas kulturą to się różne stowarzyszenia i ludzie zajmują. (...) Nawet szkoły, przedszkola, jakieś knajpy też zajmują się kulturą (...)

(...) Jest jakaś inicjatywa rowerowa, co organizuje wspólne wyjazdy, jakieś rajdy. To też jest chyba kultura (...)

W trakcie badań ilościowych sprawdzono, które instytucje kultury w Bielsku Podlaskim są mieszkańcom najbardziej znane. Poproszono respondentów, aby wymienili 3 instytucje kultury w Bielsku Podlaskim. Większość respondentów nie miała problemów z wypełnieniem listy 3 instytucji. Takie badanie pokazuje, jaki jest stan wiedzy mieszkańców miasta na temat instytucji kultury działających w ich mieście, ale też na jakim poziomie głębokości w świadomości mieszkańców funkcjonują różne instytucje kultury. Im dana instytucja jest częściej wymieniana, tym płycej w polu świadomości się znajduje, a to oznacza, że tym częściej jest używana przez pamięć użytkownika. Czyli użytkownik częściej wymienia tę nazwę, przypomina ją sobie, rozmawia o niej, czyta, a być może również odwiedza instytucję, która tę nazwę nosi.

Rozpoznawalność instytucji kultury - spontaniczne wskazania mieszkańców

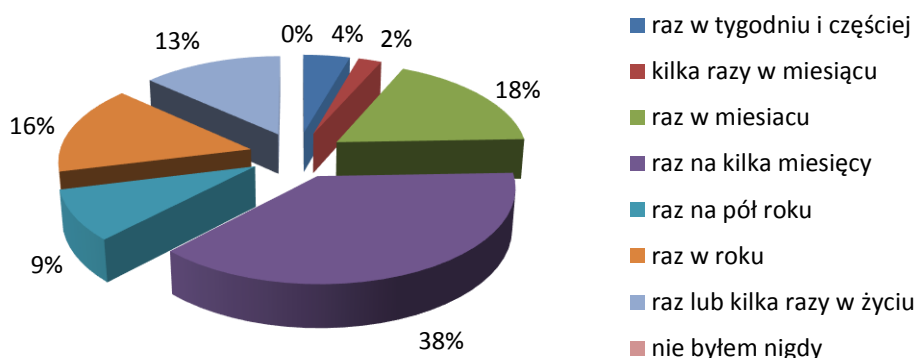
Wykres 18. Badania własne

Najbardziej zakorzenioną i utrwaloną w świadomości mieszkańców Bielska Podlaskiego instytucją kultury jest Bielski Dom Kultury, który osiągnął wskaźnik 100% wskazań, czyli każda z osób, które zostały objęte badaniem, w sposób spontaniczny, bez odpowiedzi wywoływanych, wskazała na Bielski Dom Kultury jako jedną z 3 instytucji zajmujących się kulturą w Bielsku Podlaskim. Bielski Dom Kultury osiągnął wskaźnik 82% pierwszych wskazań. Można to zinterpretować w ten sposób: 82% mieszkańców myśląc o instytucji kultury na pierwszym miejscu myśli o Bielskim Domu Kultury. Na drugim miejscu znalazło się Kreatywne Centrum Kultury, które pomimo zaledwie kilku lat działalności zdołało utrwalić się w świadomości Bielszczan. Kreatywne Centrum Kultury wymieniło 38% badanych osób, w tym dla 4% była to instytucja kultury pierwszego wskazania. Na trzecim miejscu znalazło się Muzeum Podlaskie Oddział w Bielsku Podlaskim (27% wskazań, w tym 6% jako pierwsze wskazanie). Co czwarty (24%) mieszkaniec Bielska Podlaskiego w trójce instytucji kultury

wymienia Osiedlowy Dom Kultury (dla 8% jest to pierwsze wskazanie), a 22% - Miejską Bibliotekę Publiczną. 11% wskazuje na Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach. W spontanicznych wypowiedziach respondentów pojawiały się też pojedyncze wskazania na Dworek Smulskich (prowadzony przez Stowarzyszenie Ojcowizna Ziemi Bielskiej), Związek Ukraińców Podlasia, Bielską Inicjatywę Rowerową oraz Pub Blues.

Respondenci wskazywali również jak często odwiedzają lub uczestniczą w imprezach kulturalnych organizowanych przez wymieniane wcześniej w badaniach jakościowych instytucje kultury.

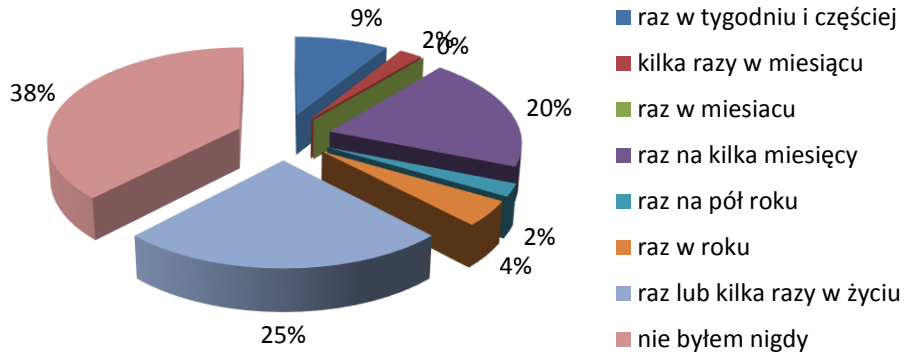
Częstotliwość odwiedzania Bielskiego Domu Kultury

Wykres 19. Badania własne

W badaniach nie było osoby, która przynajmniej raz w życiu nie była w Bielskim Domu Kultury. 4% respondentów odwiedza tę instytucję kultury raz w tygodniu lub częściej. Jest to prawdopodobnie grupa osób uczestnicząca w zajęciach stałych Bielskiego Domu Kultury, kołach zainteresowań, zajęciach warsztatowych. 2% osób odwiedza BDK kilka razy w miesiącu a 18% raz w miesiącu. Największa (38%) grupa osób to osoby, które uczestniczą w wydarzeniach organizowanych przez BDK raz na kilka miesięcy. 16% mieszkańców Bielska Podlaskiego odwiedza BDK raz w roku a 13% było raz lub kilka razy w życiu.

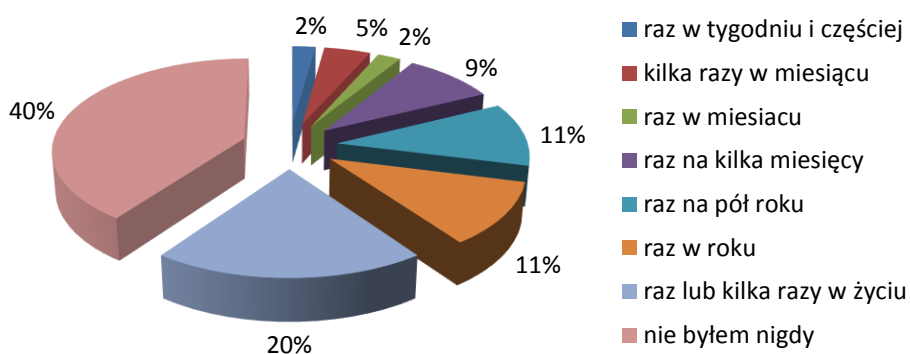
Częstotliwość odwiedzania Osiedlowego Domu Kultury

Wykres 20. Badania własne

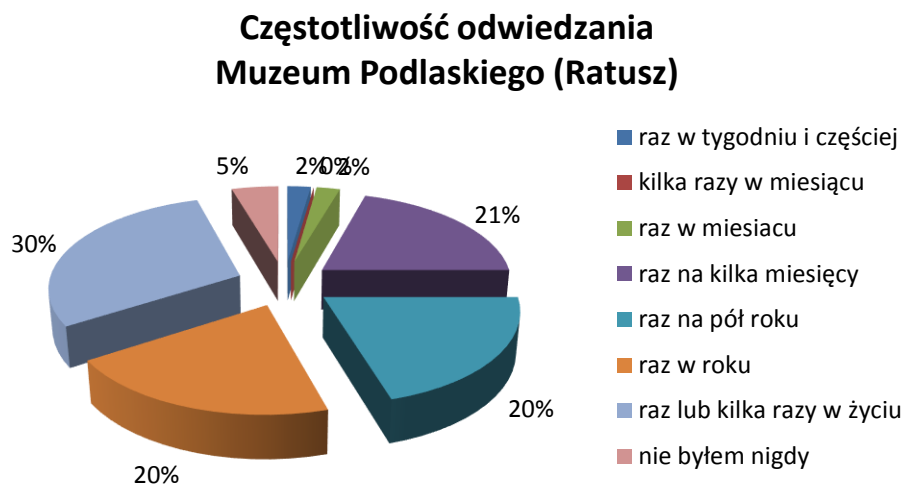
38% mieszkańców Bielska Podlaskiego deklaruje, że nigdy w życiu nie odwiedziło Osiedlowego Domu Kultury, co czwarty (24%) uczestniczył w wydarzeniu kulturalnym organizowanym przez ODK raz lub kilka razy w życiu. 20% respondentów deklaruje, że odwiedza ODK raz na kilka miesięcy. 9% badanych osób deklaruje, że odwiedza ODK raz w tygodniu. Są to prawdopodobnie osoby uczestniczące w zajęciach stałych i cyklicznych prowadzonych przez Osiedlowy Dom Kultury.

Częstotliwość odwiedzania Kreatywnego Centrum Kultury

Wykres 21. Badania własne

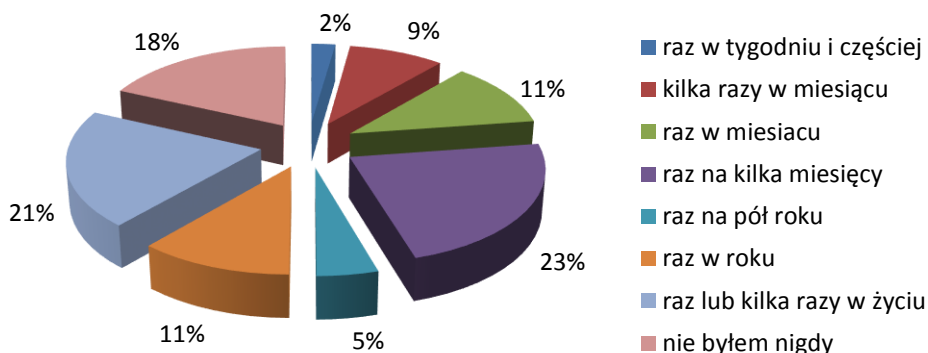
40% badanych osób nigdy nie odwiedziło Kreatywnego Centrum Kultury prowadzonego przez Stowarzyszenie Kreatywny Bielsk, a co piąty badany (20%) był w tej instytucji raz lub kilka razy w życiu. 11% odwiedza Kreatywne Centrum Kultury raz w roku a kolejne 11% raz na pół roku. Jest też grupa osób, które systematycznie uczestniczą w realizowanych przez tę instytucję kultury zajęciach (9% odwiedza Kreatywne Centrum Kultury raz w miesiącu lub częściej).

Wykres 22. Badania własne

Zaledwie 5% badanych osób nigdy nie odwiedziło Muzeum Podlaskiego (bielskiego Ratusza), 30% mieszkańców Bielska Podlaskiego było w tej instytucji raz lub kilka razy w życiu, co piąty (20%) odwiedza Muzeum raz w roku, co piąty (20%) raz na pół roku, a 21% raz na kilka miesięcy.

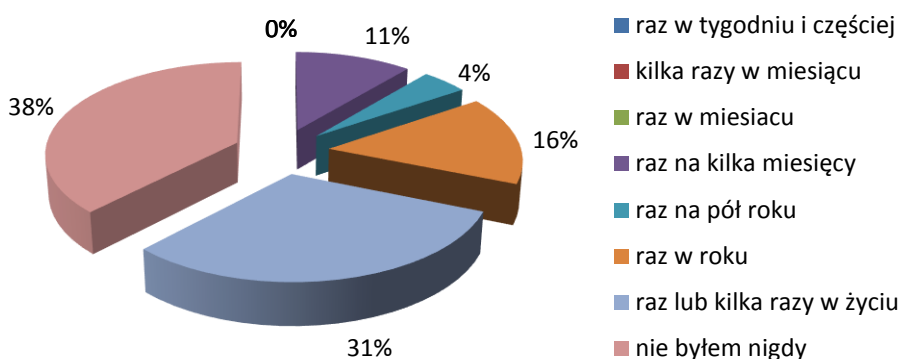
Częstotliwość odwiedzania Miejskiej Biblioteki Publicznej

Wykres 23. Badania własne

Interesujący rozkład częstotliwości odwiedzania Miejskiej Biblioteki Publicznej przedstawia wykres 21, zwłaszcza w odniesieniu do bardzo podobnego wykresu 7. Z wykresu 21 wynika, że 18% mieszkańców Bielska Podlaskiego nigdy nie było w Miejskiej Bibliotece Publicznej. Tymczasem w wykresie 7 26% respondentów odpowiedziało, że w wolnym czasie nie odwiedza biblioteki. Szukając uzasadnienia dla tej ośmioprocentowej różnicy należy zauważyć, że Miejska Biblioteka Publiczna w swojej ofercie ma wydarzenia kulturalne i imprezy wykraczające poza standardową funkcję dystrybucji książek. Prawdopodobnie część respondentów spostrzegą bibliotekę w pytaniu o sposób spędzania wolnego czasu bardzo wąsko, właśnie przez pryzmat jej funkcji czytelniczej. Tymczasem w pytaniu o częstotliwość odwiedzania konkretnej instytucji kulturalnej, jaką jest Miejska Biblioteka Publiczna część respondentów przypomniało sobie o dodatkowych wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez tę instytucję (spotkania z autorami, spektakle, koncerty, warsztaty). Stąd ten odsetek jest niższy. 21% osób badanych było w Miejskiej Bibliotece Publicznej raz lub kilka razy w życiu, 11% raz w roku, 5% raz na pół roku, 23% raz na kilka miesięcy, 11% raz w miesiącu. Kilka razy w miesiącu i częściej Miejską Bibliotekę Publiczną odwiedza 11% badanych. Wyniki te pokrywają się z wynikami badania sposobu spędzania czasu wolnego, gdzie częstotliwość odwiedzania biblioteki pokrywa się z zaprezentowanymi powyżej wynikami częstotliwości odwiedzania Miejskiej Biblioteki Publicznej (różnica błędu statystycznego).

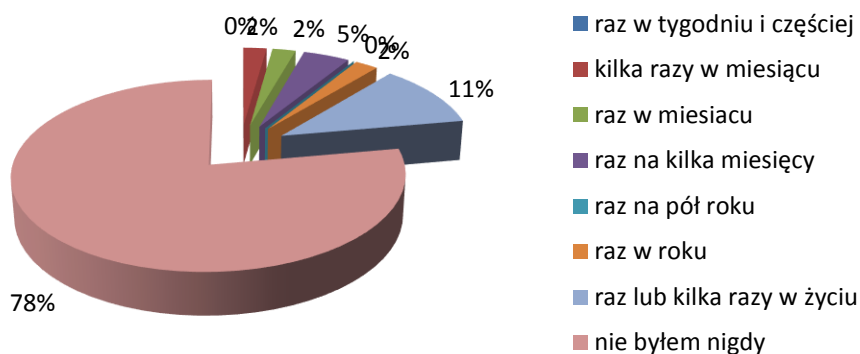
Częstotliwość odwiedzania Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach

Wykres 24. Badania własne

Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach jest charakterystyczną dla Bielska Podlaskiego, ale również specyficzną instytucją kultury nastawioną na badanie i krzewienie lokalnej tradycji, obrzędowości. Jest instytucją kultury prowadzoną przez organizację pozarządową. Wiele działań kieruje do przedstawicieli mniejszości narodowych zamieszkujących Bielsk Podlaski. 38% respondentów nie było nigdy w Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, a kolejne 31% było raz lub kilka razy w życiu. 16% mieszkańców Bielska Podlaskiego odwiedza Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach raz w roku (prawdopodobnie w związku z imprezą kulturalną organizowaną przez tę instytucję kultury), a 11% raz na kilka miesięcy.

Częstotliwość odwiedzania Dworku Smulskich

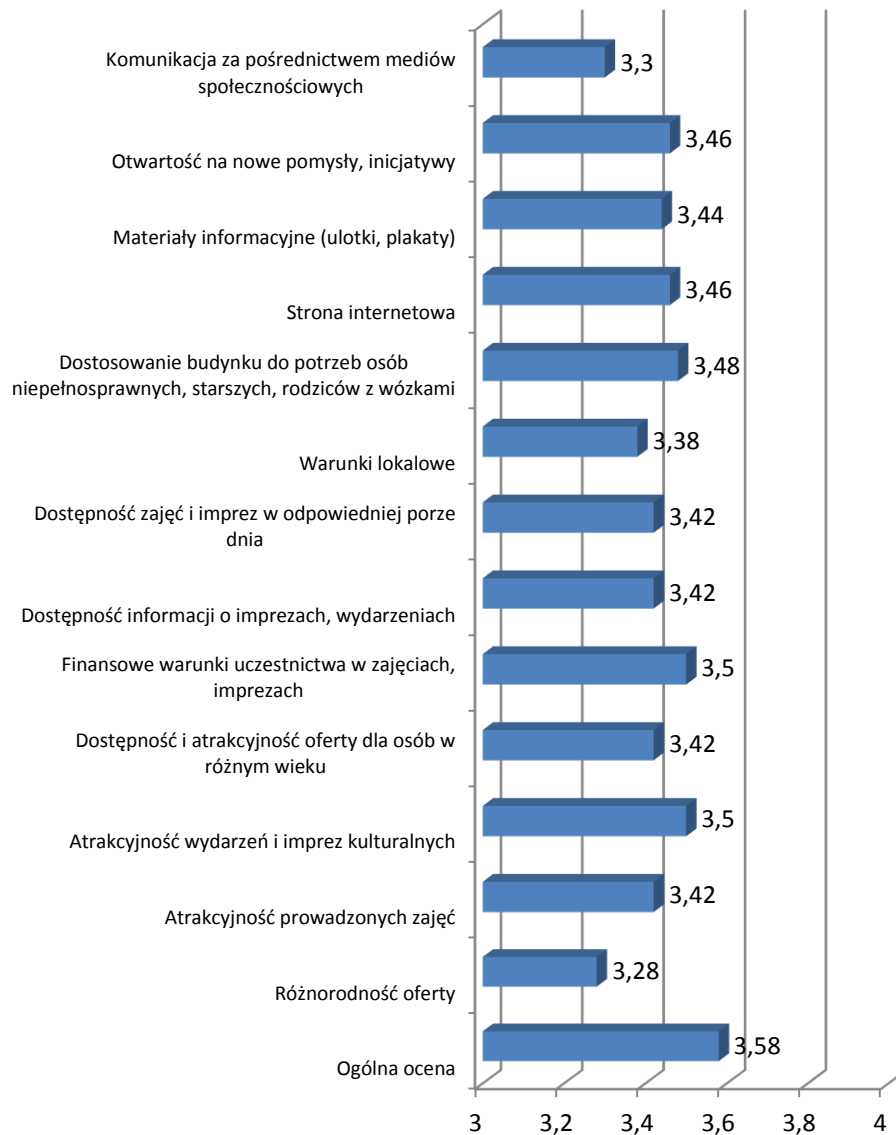
Wykres 25. Badania własne

Dworek Smulskich jest najmłodszą instytucją kultury w Bielsku Podlaskim prowadzoną przez Stowarzyszenie Ojcowizna Ziemi Bielskiej. Stąd też 78% mieszkańców Bielska Podlaskiego nie było jeszcze w tej instytucji, a 11% było raz lub kilka razy w życiu. Osób regularnie korzystających z wydarzeń organizowanych przez tę instytucję kultury jest stosunkowo niewiele (łącznie 11%, które deklarują, że przynajmniej raz w roku uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych tej placówki).

2.6 OCENA DZIAŁALNOŚCI BIELSKIEGO DOMU KULTURY

Ogólna ocena działalności Bielskiego Domu Kultury w oczach respondentów to cztery z minusem. Przy tak dużej próbie badawczej analiza średnich jest trudna, gdyż dane mają tendencję do uśredniania się wyników. Jednak mimo wszystko można wyodrębnić obszary działalności BDK lepiej i gorzej oceniane przez mieszkańców Bielska Podlaskiego. Najwyższą średnią ocenę Bielski Dom Kultury uzyskał w ogólnej ocenie działalności (średnia ocen w pięciostopniowej skali - 3,58) oraz w ocenie finansowych warunków uczestnictwa w imprezach i wydarzeniach – 3,5. Większość imprez organizowanych przez BDK jest bezpłatna dla odbiorców. Również stosunkowo wysoko (średnia 3,5) oceniana jest atrakcyjność wydarzeń i imprez kulturalnych. Na drugim końcu znajduje się z natomiast różnorodność oferty kulturalnej (średnia ocena 3,28), komunikacja za pośrednictwem mediów społecznościowych (3,3) oraz warunki lokalowe Bielskiego Domu Kultury (średnia ocena 3,38).

Ocena działalności Bielskiego Domu Kultury

Wykres 26. Badania własne

3. DZIAŁANIA PARTYCYPACYJNE

Projekt badawczy miał w zamyśle spełniać nie tylko funkcję poznawczą (dostarczać wiedzę na temat życia kulturalnego mieszkańców Bielska Podlaskiego), ale również funkcję motywacyjną. Miał angażować lokalną społeczność w działania kulturotwórcze, kreować nowe pomysły na wydarzenia kulturalne oraz nowych lokalnych liderów i animatorów kultury. W tym celu zrealizowano szereg działań partycypacyjnych, czyli włączających lokalną społeczność w proces diagnostyczny.

Działania partycypacyjne zostały skierowane do każdej grupy wiekowej:

- dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym
- młodzieży w wieku gimnazjalnym oraz ze szkół ponadgimnazjalnych
- osób dorosłych
- seniorów

3.1 KONKURS PLASTYCZNY „CO MOŻNA ROBIĆ W DOMU KULTURY?”

Konkurs został skierowany do przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych. Założeniem konkursu było poznanie opinii najmłodszych mieszkańców Bielska Podlaskiego na temat wydarzeń i imprez kulturalnych. Uczestnicy konkursu za pomocą prac plastycznych wyrażali swoje oczekiwania i potrzeby kulturalne oraz wskazywali na atrakcyjne działania skierowane do tej grupy odbiorców, które już są w ofercie domu kultury. Konkurs odbywał się w podziale na 2 grupy wiekowe: przedszkole oraz szkoły podstawowe. Na konkurs wpłynęło 19 prac plastycznych. Rozstrzygnięcie konkursu i wręczenie nagród odbyło się podczas ogłoszenia konkursu na lokalne inicjatywy kulturalne.

Wśród dzieci pojawiły się pomysły na realizację w domu kultury:

- zajęć warsztatowych z sensoplastyki
- spektakli teatralnych dla dzieci
- zajęć z zakresu folkloru, tańca ludowego
- koncertów i festiwali piosenki dla dzieci
- zajęć tanecznych
- konkursów recytatorskich
- seansów filmowych dla dzieci
- zajęć baletowych
- jasełek
- warsztatów kulinarnych
- zajęć rozwijających naukowe pasje.

Nagrodzone prace

Nagroda w kategorii przedszkola
Autorzy: Dawid Kalina, Michał Orzechowski (5 lat)
Tytuł: „Sensoplastyka dla dorosłego i smyka”

Nagroda w kategorii przedszkola
Autor: Paula Onacik (5 lat)
Tytuł: „Dzień Ziemi”

*Nagroda w kategorii przedszkola
Autor: Maja Ostaszewicz (5 lat)
Tytuł: „Bal w domu kultury”*

*Nagroda w kategorii przedszkola
Autor: Aleksandra Karczewska (5 lat)
Tytuł: „Zajęcia plastyczne”*

*Nagroda w kategorii przedszkola
 Autor: Gabriela Zielińska (5 lat)
 Tytuł: „Zajęcia baletu”*

*Nagroda w kategorii szkoła podstawowa
 Autor: Martyna Gerez (6 lat)
 Tytuł: „Teatrzyk kukielkowy”*

Nagroda w kategorii szkoła podstawowa
 Autor: Michał Wardecki (10 lat)
 Tytuł: „Mistrz gotowania” i „Naukowy zawrót głowy”

Burmistrz Miasta Bielsk Podlaski Jarosław Borowski, Dyrektor Bielskiego Domu Kultury Małgorzata Bil-Jaruzelska, Kierownik Artystyczny Maria Babulewicz wraz z laureatami konkursu plastycznego „Co można zrobić w domu kultury?”

3.2 KAWIARENKI OBYWATELSKIE

Spotkania w ramach kawiarenki obywatelskiej realizowane były w pomieszczeniach Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych. Do udziału w dyskusji pod tytułem „Pogadajmy o kulturze” za pośrednictwem lokalnych mediów, strony internetowej magistratu oraz mediów społecznościowych, zapraszani byli wszyscy mieszkańcy Bielska Podlaskiego oraz lokalni twórcy i animatorzy kultury. W trakcie luźnych rozmów o kulturze pojawiło się też wiele wątków, które wykorzystywane były do opracowania narzędzi badań ilościowych. Odbyły się 4 spotkania, w których łącznie wzięło udział 45 osób.

Kawiarenka Obywatelska, 17.03.2016

3.3 MUR POMYSŁÓW

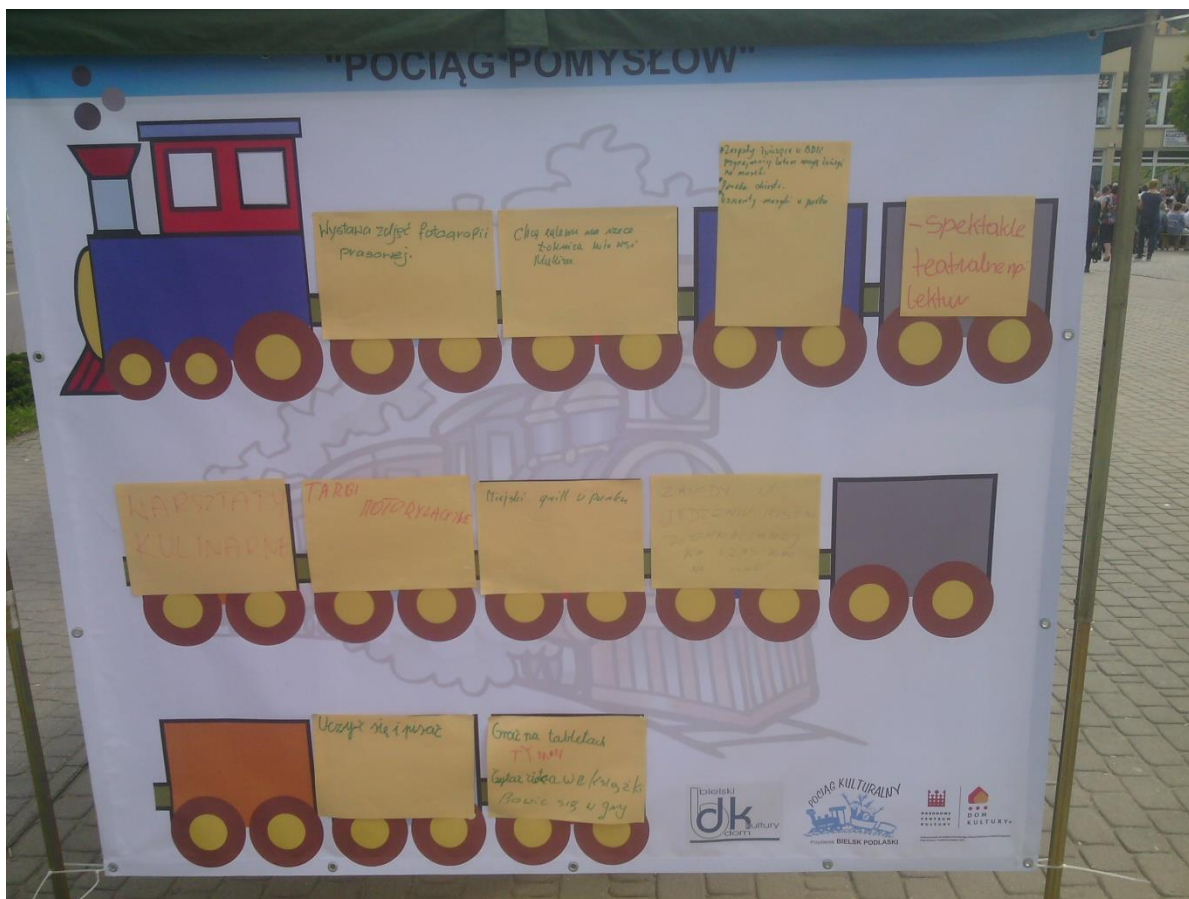
Ta forma aktywizacji społeczności lokalnej, nawiązując do nazwy projektu „Pociąg Kulturalny – Przystanek Bielsk Podlaski”, przybrała formułę Pociągu Pomysłów. W przestrzeni publicznej, w trakcie trwania imprez plenerowych, został ustawiony namiot z wizualizacją pociągu. Przechodnie i uczestnicy imprezy byli informowani o założeniach projektu a następnie zachęceni do dzielenia się swoimi pomysłami poprzez doczepienie wagoniku z pomysłem kulturalnym do Pociągu Pomysłów. W ten sposób pozyskano kilkadziesiąt różnych pomysłów, przeprowadzono wiele rozmów tematycznych związanych z funkcjonowaniem kultury w Bielsku Podlaskim.

Pociąg Pomysłów w trakcie Dni Piśmiennictwa Słowińskiego. Plac im. Jana Pawła II, 22.05.2016

Pociąg Pomysłów w trakcie XXXVII Dni Bielska Podlaskiego. Park Królowej Heleny, 05.06.2016

Przykłady pomysłów zgłaszanych przez mieszkańców Bielska Podlaskiego podczas imprezy plenerowej. Plac Jana Pawła II.

3.4 WARSZTATY WŁĄCZAJĄCE

W kwietniu i maju 2016 roku w trzech szkołach średnich w Bielsku Podlaskim zostały zrealizowane Warsztaty Włączające dla uczniów tychże szkół. Odbyło się 10 warsztatów, w których łącznie wzięło udział ponad 150 uczniów.

Warsztaty miały na celu zaangażowanie młodzieży w działalność społeczną i kulturalną, poznanie barier uczestnictwa młodzieży w kulturze oraz potrzeb kulturalnych młodzieży. Warsztaty prowadzone były metodami aktywizującymi młodzież. Uczniowie pracowali metodą burzy mózgów, w parach oraz w podgrupach, wypracowując pomysły na zwiększenie atrakcyjności oferty kulturalnej Bielskiego Domu Kultury. W trakcie Warsztatów obserwowano uczniów pod kątem naturalnych cech liderkich i tych lokalnych, środowiskowych liderów zachęcano do podjęcia współpracy przy realizacji projektów kulturalnych.

Analizując materiał z Warsztatów Włączających możemy stwierdzić, że największą barierą uczestnictwa młodzieży w imprezach i wydarzeniach kulturalnych jest brak czasu, brak chęci i lenistwo, niedostateczna wiedza na temat imprez kulturalnych oraz oferta kulturalna, która nie jest dostosowana do potrzeb i oczekiwań osób młodych.

W odpowiedzi na barierę związaną z niedostosowaną do potrzeb i oczekiwań młodzieży ofertą kulturalną zaproszono młodzież do stworzenia takiej oferty kulturalnej. Pojawiło się ponad 200

różnych pomysłów poczynawszy od standardowych i będących już w ofercie instytucji kulturalnych w Bielsku Podlaskim po całkowicie innowacyjne:

- festiwal kolorów
- debaty oxfordzkie
- wiejska potańcówka
- warsztaty udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej
- parada orkiestr dętych
- kabarety i stand up-y
- wystawa fotografii
- warsztaty kulinarne
- warsztaty krawieckie
- koncerty muzyczne w parku
- warsztaty rękodzieła ludowego
- kiermasz książek
- kino stałe repertuarowe
- kino pod chmurką
- zajęcia ze znanymi ludźmi
- flow festiwal
- turnieje e-sportowe
- maratony i noce filmowe
- festiwal baniek mydlanych
- zajęcia sztuk walki
- spektakle teatralne
- festiwal sztuki nowoczesnej
- warsztaty taneczne
- warsztaty kosmetyczne
- koncerty każdego rodzaju i gatunku muzycznego
- paintball
- karaoke
- warsztaty fotograficzne
- warsztaty filmowe
- warsztaty rozwijające kreatywność
- amatorskie imprezy sportowe
- turniej gier komputerowych
- zajęcia z jogi
- warsztaty śpiewania
- warsztaty wyszywania
- teatr
- kawiarnie na świeżym powietrzu
- zajęcia integrujące pokolenia
- rozmowy z osobami publicznymi

Oczywiście część pomysłów się pokrywa, a te najbardziej popularne wśród młodzieży to kino, koncerty, festiwal kolorów, kabarety, warsztaty kulinarne.

Warsztaty Włączające. I Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki.

Podobne warsztaty zostały również przeprowadzone w grupie seniorów.

Warsztaty Włączające. Uniwersytet Trzeciego Wieku

3.5 SKRZYŃKA POMYSŁÓW

Pomysły młodzieży i seniorów dopełnia 14 pomysłów wyjętych ze Skrzynki Pomysłów. Skrzynka została ustawiona w Bielskim Domu Kultury i zachęcała do dzielenia się swoimi pomysłami na wzbogacenie oferty kulturalnej BDK-u. Dodatkowe pomysły, które pojawiły się w Skrzynce to: zajęcia taneczne dla osób starszych, imprezy folklorystyczne, stała kafejka podczas imprez kulturalnych w BDK-u.

Autor diagnozy

Marek Troc – mgr socjologii, mgr psychologii, absolwent szkoły trenerów, licencjonowany menedżer projektów metodyką PRINCE2, realizator i koordynator kilku badań społecznych (*„Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim”*, *„Postawy przedsiębiorcze wśród młodzieży”*, *„Optymizm i nadzieja w procesie przedsiębiorczym”*, *„Rola dialogu społecznego w województwie podlaskim”*) twórca i realizator kilkunastu projektów szkoleniowo doradczych i edukacyjnych finansowanych ze środków unijnych i krajowych, autor kilku publikacji i raportów z badań, animator społeczny, działacz NGO, Przewodniczący Bielskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego